

ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО
Факультет дошкільної, початкової освіти та мистецтв
імені Валентини Волошиної
Кафедра дошкільної та початкової освіти

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему: **ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ**

Студентки	2 курсу МАПЗ групи
Освітньої програми	013 Початкова освіта. 012 Дошкільна освіта
Спеціальності	013 Початкова освіта
Галузі знань	01 Освіта / Педагогіка
Ступеня вищої освіти	другого (магістерського)

Мацневої Катерини Миколаївни

Науковий керівник к.пед.н., доц. Більська О.В.

Розширена шкала _____
Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____
(підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ I. ПОШУК АЛЬТЕРНАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ПОТРЕБА СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	8
1.1. Потреби сучасної початкової школи у нових засобах оцінювання освітніх результатів у контексті нового Держстандарту початкової освіти.....	8
1.2. Перспективи використання закордонного досвіду оцінювання в початкових класах в Україні.....	15
1.3. Стан використання технологічного підходу в оцінювання навчальних досягнень сучасних молодших школярів.....	21
РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	30
2.1. Загальна характеристика технології формувального оцінювання та механізми її запровадження у I класі.....	32
2.2. Об'єктивна фіксація результатів контролю навчальної діяльності дітей як основний етап реалізації технології формувального оцінювання у II та III класах.....	37
2.3. Роль критеріїв оцінювання та підсумкового оцінювання для визначення рівнів успішності навчальної діяльності четвертокласників	43
ВИСНОВКИ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ	60

ВСТУП

В умовах трансформації змісту початкової освіти в Україні на компетентнісні засади відбувається посилення ролі його результативної складової, що обумовлює пошук адекватних оцінних технологій, які б уможливили вимірювання рівня набуття школярами предметних і ключових компетентностей. Українська педагогічна теорія і практика збагачується новими оцінними технологіями (тестами, портфоліо учнівських досягнень, технологіями самооцінювання учнів тощо), покликаними зробити учня активним учасником навчального процесу, мотивуючи до самонавчання і саморозвитку.

Питання організації процесу навчання молодших школярів та оцінювання його результатів розглядаються у працях таких відомих українських учених, як Н. Бібік, М. Вашуленко, О. Савченко. Суттєвий внесок у розвиток вітчизняної педагогічної теорії у царині оцінювання навчальних досягнень учнів зроблено науковцями Г. Бутенко, І. Іванюк, О. Локшиною, Т.Лукіною, О. Ляшенком, дослідження яких присвячено проблемам оцінних технологій в Україні та зарубіжжі. Загальні проблеми педагогічного тестування та питання оцінювання навчальних досягнень учнів Великої Британії досліджували Г. Айзенк, С. Берт, К. Гіпс, М. О'Лірі, П. Блек, Д. Уільям, У. Харлен.

Аналіз вимог, що виставляються державою до оцінки якості освіти і реальної ситуації в практиці початкової освіти дозволяє виділити найбільш актуальні проблеми існуючої системи контролю і оцінки освітніх досягнень молодших школярів:

- в системі контролю і оцінки не знайшли належного відображення зміни, що відбулися в системі контролю і оцінки;
- з появою Державного стандарту початкової освіти [28; 29] виникло протиріччя між заявленими в ньому вимогами до результатів навчання та відсутністю у педагогів інструментарію для їх оцінювання;

- в системі контролю і оцінки вчителю практично не доступно жодних певних механізмів простеження динаміки індивідуального прогресу кожного учня;
- контроль і оцінка залишаються пріоритетом діяльності педагога - в реальній практиці учні досі не стали суб'єктами цієї діяльності;
- результати, одержувані в процесі контролю і оцінки освітніх досягнень, на всіх рівнях системи освіти, використовуються в основному для констатації існуючого положення і в значно меншою мірою є підставою для реального вдосконалення процесу навчання.

Одним із засобів вирішення цих нагальних проблем вважаємо технологічний підхід, а також застосування поняття «технологія» до сфери освіти.

Найбільшою інновацією реформування шкільного змісту вважаємо феномен нових результатів освіти. Якщо освітні результати стають точкою відліку у визначенні змісту початкової освіти, тоді компетентнісний підхід, який використовувався і у попередньому Держстандарті, стає засобом досягнення іншої якості освіти. За цих умов вчителі об'єктивно мають розрізняти процес і результати навчання, а учні поступово навчаються розрізняти знання про факти, явища і знання про способи дій. У цій складній перебудові нормативним підґрунтям для усвідомлення педагогами сутності результатів НУШ є орієнтири закону «Про освіту» [31]. Зокрема, такі положення:

- результати навчання, які описано ширше ніж компетентності; їх можна ідентифікувати, спланувати, оцінити і виміряти; особа здатна їх продемонструвати після завершення освітньої програми (1, роз. 1, п. 22);
- ключові компетентності (роз. 11, п.15), які рекомендовано для всіх рівнів освіти (вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність, компетентності у галузі природничих наук, техніки і

технології; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна; громадянські та соціальні компетентності; культурна компетентність; навчання впродовж життя; підприємливість та фінансова грамотність; (у ДС початкової освіти конкретизовано зміст компетентностей із врахуванням специфічних завдань цього рівня освіти);

- предметні компетентності, які передбачені типовими і освітніми програмами;
- спільні для всіх компетентностей вміння (читання з розумінням; уміння висловлювати власну думку усно і письмово; критичне і системне мислення; здатність логічно обґрунтовувати свою позицію; творчість, ініціативність; вміння конструктивно керувати емоціями; оцінювати ризики, приймати рішення; розв'язувати проблеми; здатність співпрацювати з іншими людьми (1, ст. 12, п.1). Зазначені уміння ще визначають як наскрізні [34, с.4].

У Типових програмах НАПН України підкреслено необхідність застосування формувального і вербального оцінювання. Ці види оцінювання змінюють функції вчителя у процесі контролю і оцінювання учнів, натомість вони поступово у співпраці з педагогом мають оволодіти уміннями самооцінки і самоконтролю, тобто ставати суб'єктами учіння. Без цих умінь не можна сподіватись навіть на елементарне партнерство, яке належить до провідних ідей НУШ. Позитивом формувального оцінювання є те, що воно сприяє оволодінню учнями умінням вчитися, яке є пріоритетною ключовою компетентністю початкової освіти. За такого підходу діти набувають досвід виконання тестів, складання портфоліо своїх досягнень тощо. Більш чітко виявляється також ефект справедливості: практично дитина зможе усвідомити залежність між тим, які вона зусилля вкладає в роботу, що в неї вийшло, як вона себе може оцінити. Формувальне оцінювання змінює ставлення учнів до власних помилок, які є природними у процесі самостійного учіння [34, с.5].

Зважаючи на переаховані вище суперечності та проблематику, яка виникла у процесі реформування освітньої системи України, темою нашого

дослідження стали «Технології оцінювання в початковій школі в контексті реформування сучасної освіти в Україні».

Об'єкт дослідження – система оцінювання у сучасній початковій школі.

Предмет дослідження – технологія формувального оцінювання молодших школярів.

Мета дослідження: упорядкувати та алгоритмізувати процедуру формувального оцінювання навчальних досягнень молодших школярів.

Для досягнення мети дослідження розв'язувалися такі **завдання:**

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми у законодавчих актах та нормативних документах, у педагогічній літературі.
2. З'ясувати стан використання технологічного підходу в оцінювання навчальних досягнень сучасних молодших школярів.
3. Упорядкувати правила та алгоритми оцінювання компетентностей, технологізувати процес оцінювання в початковій школі.

Для розв'язання поставлених завдань використано адекватні предмету дослідження **методи:**

- *вивчення педагогічних джерел та законодавчої бази* дало змогу сформулювати власний погляд на проблему дослідження;
- *опитування* учителів початкових класів та *первинна обробка експериментальних даних* дозволили з'ясувати стан використання технологічного підходу в оцінювання навчальних досягнень сучасних молодших школярів;
- *аналіз, систематизація та узагальнення* отриманої інформації, *моделювання* імовірних ситуацій дали можливість упорядкувати технологію формувального оцінювання у 1-4 класах та передбачити можливі труднощі та помилки у її реалізації.

Експериментальна база. Дослідження здійснено на базі Верхівської ЗОШ I-III ступенів та ЗОШ I-III ступенів №12 ВМР. В експерименті взяли участь 23 вчителі початкової школи.

Апробація результатів дослідження. Результати вивчення технологічного підходу до оцінювання в початковій школі в контексті реформування сучасної освіти в Україні обговорювалися й дістали позитивну оцінку на Всеукраїнській студентській науково-практичній інтернет-конференції «Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи» (Івано-Франківськ, жовтень 2019 р.), на XXXVI Міжнародній інтернет-конференції «Інновації науки XXI» (Вінниця, листопад 2019 р.).

Публікації.

1. Мацнєва К.М. Перспективи використання закордонного досвіду оцінювання в початкових класах в Україні // Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи: матеріали студентської науково-практичної інтернет-конференції. – Івано-Франківськ, 2019. – С.354-356.
2. Мацнєва К.М. Технологічний підхід як засіб реалізації європейського орієнтиру на підвищення якості початкової освіти // Інновації науки XXI століття : Збірник тез доповідей XXXVI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – м. Вінниця, 2019. – Ч.14 : Педагогічні науки. – С. 36-42.

Структура дипломної роботи зумовлена логікою дослідження і складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (45 найменувань), 11 додатків. Основний зміст викладено на 52 сторінках. Загальний обсяг роботи складає 75 сторінок.

РОЗДІЛ І.

ПОШУК АЛЬТЕРНАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ОЦІНЮВАННЯ ЯК ПОТРЕБА СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

1.1. Потреби сучасної початкової школи у нових засобах оцінювання освітніх результатів у контексті нового Держстандарту

Останнім часом в змісті освіти відбулися якісні зміни: акцент з предметних знань умінь і навичок як основної мети навчання було перенесено на формування загальнонавчальних компетентностей учнів. У зв'язку з цим змінився і підхід до оцінювання.

Традиційна методика оцінювання дає відповідь тільки на питання, знає чи не знає учень ту чи іншу тему. Такий метод є малоінформативним, не фіксує реальні досягнення кожного окремого учня, а також не дає повноцінної можливості для формування в учня самостійності в оцінюванні. Найчастіше така система оцінювання має «травматичний» характер, сприяє появі учнів, які втрачають інтерес до навчання.

Згідно нової парадигми освітніх стандартів оцінювання покликане стимулювати навчання, а не гальмувати його. Таким чином, на перший план виходить пошук такого підходу до оцінювання досягнень учнів, який дозволив би усунути негативні моменти в навчанні, сприяв би індивідуалізації процесу навчання, підвищенню навчальної мотивації і самостійності учнів.

Одним з пріоритетних напрямків у розвитку сучасної шкільної освіти є завдання створення об'єктивної, прозорої, відкритої системи оцінки якості освіти, яка поєднує в собі як зовнішню, так і внутрішню структуру, орієнтовану на нові якісні результати.

Основним об'єктом оцінки в умовах нового Держстандарту виступають плановані результати: особистісні (самовизначення, моральна орієнтація, смислоутворення), метапредметні (регулятивні, пізнавальні, комунікативні) і предметні (система опорних знань і система предметних дій).

Мета оцінки - це оцінювання як досягнень, так і процесу їх формування. Державний освітній стандарт передбачає комплексний підхід до оцінки і використання різноманітних методів і форм оцінювання. Основний акцент робиться на оцінку динаміки індивідуальних досягнень учнів в процесі освоєння програми.

Функції оцінювання:

- навчальна - ця функція оцінки передбачає не стільки реєстрацію наявних знань, рівня навченості учнів, скільки додаткове розширення фонду знань;
- виховна - формування навичок систематичного і сумлінного ставлення до навчальних обов'язків;
- орієнтувальна - вплив на розумову роботу школяра з метою усвідомлення ним процесу цієї роботи і розуміння ним своїх знань;
- стимулююча - вплив на вольову сферу за допомогою переживання успіху чи неспіху, формування домагань і намірів, вчинків і стосунків; формування в учнів адекватної самооцінки як особистісного утворення;
- діагностична - безперервне відстеження якості знань учнів на різних етапах навчання, виявлення причин відхилення від заданої мети і своєчасна корекція; перевірка ефективності навчальної діяльності самого вчителя.

Нова система оцінювання передбачає часте оцінювання, бажано на кожному уроці, наявність чітких критеріїв оцінювання кожної роботи, виходячи із запланованих результатів, що відповідають поставленим навчальним цілям уроку. Виходячи з провідної ролі кожного учня в сучасному освітньому процесі, основний акцент в підборі методів і засобів для оцінювання освітніх досягнень учнів робиться на самооцінку, як засіб прийняття рішення учнем, здатність скласти самостійну програму навчання.

Для того щоб оцінювання було ефективним, слід використовувати різні стратегії і відповідні інструменти, які створять міцний фундамент для подальшого навчання, сприятимуть успішності навчання в цілому. Застосовуючи ту чи іншу стратегію, потрібно розуміти, на що вона націлена,

яких результатів ми хочемо домогтися, яким чином ми допомагаємо учневі задуматися про свої успіхи і досягнення.

Досягнення високої якості освіти забезпечується вдосконаленням системи контролю та оцінки якості початкової освіти. Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються Держстандартом початкової освіти, в основу якого покладено ключові компетентності. До ключових компетентностей [28] належать:

- 1) вільне володіння державною мовою;
- 2) здатність спілкуватися рідною та іноземними мовами;
- 3) математична компетентність;
- 4) компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- 5) інноваційність;
- 6) екологічна компетентність;
- 7) інформаційно-комунікаційна компетентність;
- 8) навчання впродовж життя;
- 9) громадянські та соціальні компетентності;
- 10) культурна компетентність;
- 11) підприємливість та фінансова грамотність.

МОН України розробило і запропонувало до впровадження нову модель оцінювання для I класу [20]. Вона дозволяє оцінювати навчальні досягнення учнів в умовах компетентнісного підходу. Такий підхід є інновативним, і на теренах України не використовувався.

Новий підхід до оцінювання передбачає зміну акцентів мети навчання із запам'ятовування інформації на формування в учнів компетентностей. Діти будуть навчатися через практику тому, що знадобиться в житті. Таке навчання передбачає не лише опанування академічних знань (з математики, мов, природничих наук тощо), а й так званих соціальних компетентностей (уміння працювати в команді, вирішувати складні проблеми, пропонувати нові ідеї тощо) [39].

Щоб впровадити нову модель, МОН затвердило Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у наказі №924 від 20 серпня 2018 року [20] та Методичні рекомендації щодо оцінювання учнів 2-го класу Нової української школи наказом №1154 від 27 серпня 2019 року [30].

Проте, на заході та в Україні спостерігається розбіжність щодо термінології оцінювання. На позначення оцінювання використовуються такі слова як *assessment* та *evaluation*. Українською мовою одним словом відмінності у значенні не передаються. Англійське *assessment* українською тлумачиться як «формувальне оцінювання» або «розвивальне оцінювання», а *evaluation* трактується як «підсумкове оцінювання».

Проте аналіз західних джерел дозволяє дійти висновку, що в країнах, які вже понад два десятиліття практикують компетентнісне навчання та формувальне оцінювання в школах, *assessment* та *evaluation* розділені чітко і зрозуміло. Так, ці дві форми оцінювання спрямовані на різні об'єкти: формувальне оцінює процес, а підсумкове – результат навчання. Формувальне і підсумкове оцінювання підпорядковані різним цілям: формувальне - підвищенню якості освіти, а підсумкове - оцінці якості освіти. Також вони відрізняються термінами застосування. Так, формувальне здійснюється у процесі навчання, а підсумкове може бути здійснене лише після завершення навчання.

Звісно, формувальне оцінювання передбачає діагностику прогалин чи недосягнутих результатів, але в звіті чи листі, в спілкуванні з дитиною перших класів чи її батьками це має відобразитися винятково позитивними характеристиками: замість «не знає» чи «не вміє» потрібно зазначати «потребує додаткової роботи», «варто приділити увагу», «потенціал для зростання полягає в...» тощо [15].

Оцінювання, запропоноване МОН, ґрунтується на описовому формуальному оцінюванні, що дозволяє оцінити компетентності та рух учнів.

Формувальне оцінювання ґрунтується не на кількісних та якісних показниках. Наприклад, як працював учень, чи співпрацював з іншими, чи докладав зусилля, чи ставився до навчання з цікавістю. Це можливо оцінити лише через спостереження за роботою учня, а не перевірку результатів навчання. Спостереження за навчальним рухом учнів та оцінювання цього поступу розпочинається з перших днів навчання дитини у школі і триває постійно. Невід’ємною частиною цього процесу є формування здатності дітей самостійно оцінювати власний прогрес.

Орієнтирами для спостереження та оцінювання є вимоги до обов’язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначені Держстандартом. При цьому особливості дитини можуть впливати на темп навчання, внаслідок чого діти можуть досягати вказаних результатів раніше або пізніше від завершення зазначеного циклу чи рівня [30]. Передбачається, що за результатами формувального оцінювання вчитель може підкорегувати навчальний процес, свою роботу, а також вибудувати індивідуальну освітню траєкторію учня.

«Формувальне оцінювання має на меті: підтримати навчальний поступ учнів; формувати в дитини впевненість у собі, наголошуючи на її сильних сторонах, а не на помилках, діагностувати досягнення на кожному з етапів навчання; вчасно виявляти проблеми й запобігати їх нашаруванню; підтримувати бажання навчатися та прагнути максимально можливих результатів; запобігати побоюванням помилитися», – зазначено в методичних рекомендаціях [30]. Тому важливо не порівнювати дітей між собою, а порівнювати те, як дитина працювала протягом періоду, що оцінюється.

В основі формувального оцінювання має бути позитив. У МОН зазначають, що маленькі діти сприймають оцінку за завдання як оцінювання себе як особистості. Тому негативна оцінка для них – це негативне ставлення до себе особисто. Методичні рекомендації пропонують, як уникнути цього. Учителю рекомендується доброзичливо ставитися до учня та до його зусиль,

які він спрямовує, щоб розв'язати задачі (навіть якщо вони не дали позитивного результату). Така система дозволяє підтримати слабших учнів.

У методичних рекомендаціях зазначають, що «конкретний аналіз допущених учнем помилок і труднощів, що постали перед ним, та конкретні вказівки про те, як покращити досягнутий результат» [30] є частиною формувального оцінювання, але не в перших класах.

Для здійснення формувального оцінювання робоча група МОН розробила Свідоцтво досягнень учня (додаток А). Воно необхідне для того, щоб учитель мав можливість надати батькам і учням зрозуміло та структуровано інформацію про те, що відбувалося протягом навчального року, чверті чи семестру.

У першій частині свідоцтва передбачена оцінка соціальних та робочих компетентностей. МОН пропонує зазначати в ньому інформацію щодо активності дитини на уроці, її самостійності у роботі, доброзичливості до інших та вміння залагоджувати конфлікти мирним шляхом. У другій частині свідоцтва компетентності за проявами на окремих предметах. Цінним є те, що навчальні досягнення мають виходити з моделей поведінки і процесу навчання дитини, а не з кількості допущених нею помилок та промахів. Компетентності оцінюються лише у позитивній термінології: «має значні успіхи», «демонструє помітний прогрес», «досягає результатів зі сторонньою допомогою», «потребує значної уваги і допомоги» [15].

У першому та другому класах оцінювання в обох частинах має бути описовим. У третьому класі для оцінювання предметів учитель має право використовувати бальну систему оцінювання. У кінці свідоцтва є поле для рекомендацій учителя, в якому він може написати, що потрібно робити дитині для покращення результатів. Також Свідоцтво передбачає і поле для зворотного зв'язку з батьками.

Навчальні досягнення учнів других класів також підлягають формувальному і підсумковому оцінюванню. Оцінювання результатів навчання учнів других класів здійснюється вербально. Критерії оцінювання

встановлює вчитель із поступовим залученням учнів до цього процесу. Орієнтирами для визначення критеріїв є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів, визначених Держстандартом.

Під час здійснення формульованого оцінювання акцент має виставлятися на співвідношення роботи учня з тим, як він працював раніше. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень, не забувати, що оцінюється робота учня, а не його особистість.

Вчитель може заповнювати індивідуальну картку на кожного учня, щоб зафіксувати його індивідуальний прогрес. Також учитель може розробити оцінювальний аркуш для класу, щоб визначати рівень засвоєння матеріалу відповідно до навчальної програми [39].

Як бачимо, формульоване оцінювання вимагає від вчителя переформатування стилю свого мислення з традиційно-авторитарного на інноваційно-демократичне. Так, вчитель має прагнути розкрити потенціал кожної дитини, а не перевіряти дитину на відповідність освітньому стандарту. Вчитель має позбавитися негативних суджень чи критики. Такий тип оцінювання має діагностувати сфери, які потребують покращення, і визначати шляхи його реалізації. Оцінювання передбачає розширену словесну характеристику успіхів та досягнень дитини для батьків. Вона може бути написана вчителем чи складена із заздалегідь підготовлених варіантів. Формульоване оцінювання зорієнтоване на оцінювання не результату, а процесу його досягнення. Нове формульоване оцінювання вимагає і нового сприйняття з боку батьків. Батькам доведеться сприймати оцінювання як відверту розповідь учителя про те, що відбувається з дитиною в школі, як ресурс для розвитку, як цінну інформацію, як запрошення до співпраці з метою розкрити найкращі якості маленької особистості. Отже, перехід до справжнього формульованого оцінювання в українській школі вимагатиме серйозної зміни культурних норм, педагогічних звичок і парадигм.

1.2. Перспективи використання закордонного досвіду оцінювання в початкових класах в Україні

Модернізація систем оцінювання у зарубіжній школі найбільш інтенсивно відбувалася у 90-х роках ХХ століття у зв'язку з тенденціями урізноманітнення державних освітніх закладів, децентралізацією контролю за використанням ресурсів та впровадженням навчальних планів і програм, інтенсивним розвитком недержавного освітнього сектору. Удосконалення підходів до оцінювання результатів навчання посилювалося також інтеграційними процесами у світі та необхідністю віднаходження певного консенсусу щодо концептуальних засад оцінювання, що застосовуються різними країнами. У зв'язку з цим з'явилися спільні тенденції розвитку підходів до оцінювання успішності учнів у провідних країнах світу. Проте, кожна країна частково зберегла свої підходи та алгоритми оцінювання.

В Австралії система оцінювання значно відрізняється від української. Орієнтовно раз на чверть проводиться оцінювання незалежними викладачами (з іншої школи, представниками департаменту освіти штату тощо). Двічі на рік батьки отримують звіт, де розписані всі дисципліни та представлені описові оцінки від "обмежені знання" до "видатні знання". Обов'язково до кожної дисципліни додається колонка з оцінкою того, як дитина сприймає матеріал і чи бере активну участь в обговоренні [41]. Австралійські учні навчаються оцінювати один одного, щоб потім застосовувати вироблені критерії до своєї роботи. Вчителі надають учням чіткі вказівки і пояснення. Практичними методами самооцінювання, які використовуються в Австралії, є рефлексивний журнал та самооцінювання у груповій роботі. У рефлексивних журналах учні фіксують свої досягнення, пропозиції щодо покращення своєї роботи і цілі. Учителі та однокласники теж можуть залишити коментарі у цьому журналі. Під час самооцінювання у груповій роботі учень коментує свій внесок у роботу в команді та спільну роботу над результатами діяльності [8].

В Австрії постійне оцінювання, що включає блок екзаменів, які проводить та оцінює результати вчитель-викладач, є правилом системи освіти.

Огляд поточних робіт учнів може доповнюватися на розсуд учителя або за проханням учнів короткотривалим усним опитуванням. Тривалі письмові іспити проводяться протягом навчального року. З усіх інших дисциплін практикують письмові тести на пів академічної години. Оцінювання має форму п'ятибальної системи; "1" (А) - відмінно, "2" (В) - добре, "3" (С) - задовільно, "4" (D) - здав та "5" (E) - не здав. Випускні экзамени можуть мати письмову або усну форми, може бути передбачений захист дипломної роботи. Екзаменаційна комісія складається з учителів-викладачів та очолюється інспектором або працівником Міністерства освіти. Іспити проводяться вчителем-викладачем, який пропонує оцінку на розгляд Ради. Усні экзамени відкриті для відвідування громадськістю. Оцінка пропонується вчителем та виноситься на затвердження шляхом голосування на Раді. У разі невдачі дозволяються ще три спроби [19, с.488].

Освіта в Бельгії регулюється і фінансується переважно основними трьома громадами: фламандською, французькою і німецькою. Національний уряд відіграє мінімальну роль в управлінні освітою. І формувальне, і сертифікаційне оцінювання у школах Бельгії базується на перевірці навичок і компетентностей. Кожна школа може використовувати свою систему сертифікативних оцінок. Останнім часом бельгійські вчителі активно використовують самооцінювання і взаємооцінювання учнів. Критерії може складати сам вчитель або використовувати критерії, розроблені департаментом освіти, своїми колегами чи практичними науковцями. Викладачі обирають ті способи і критерії оцінювання, які вважають найбільш прийнятними і дієвими. З метою полегшення орієнтації вчителів в новаціях, регулярно проводять конференції і тренінги [8]. Для самооцінювання учням пропонується заповнення формуляра із запитаннями; зображення піктограми, що відображає емоцію; усний зворотній зв'язок; спільне обговорення у групі.

У початковій школі Данії оцінки не ставлять. Шкала для середньої школи охоплює параметри від 0 до 13 (високий рівень від 10 до 13 балів), середній (від 7 до 9 балів), невпевнений рівень (до 7 балів). 0 балів - Повністю

неприйнятна відповідь (робота). Завдяки існуванню трьох підгруп рівень компетентності учня спочатку визначається відносно підгрупи (відмінно, середньо, непевно), а потім приймається рішення щодо вибору оцінки в середині кожної групи, що надає змогу вчителю більш точно оцінити успішність учня [19, с.486].

У Канаді оцінювання відбувається за навчальний рік 4 рази без зв'язку із закінченням чверті. Такий підхід дозволяє вчителям не прив'язуватись до канікул і у зручному для себе і учнів темпі написати всі контрольні та виставити оцінки. Це позбавляє дітей стресу, а вчителів надмірного психічного навантаження. Канадська форма оцінювання складається з декількох частин (додаток Б). І частина відображає оцінку навчально-пізнавальних навичок дитини за категоріями «відповідальність», «організація», «самостійна робота», «співпраця», «ініціативність», «самоорганізація». Учитель оцінює кожну категорію словами: «відмінно», «добре», «задовільно», «потребує вдосконалення». У II частині оцінюються «Сильні сторони та кроки для вдосконалення». Тут перераховується усе, що в учня виходить добре, і коротко зазначається, над чим варто попрацювати. III частина свідоцтва надає характеристику досягнень учня з предметів. Напроти назви кожного предмета учитель позначає рівень та записує рекомендації учню, щоб досягти кращих результатів. У початковій канадській школі батьки мають можливість призначити зустріч з вчителем, аби обговорити результати навчання власної дитини, задати запитання. Для цього є окремий день, який називається PD day [16]. Аби не нашкодити самооцінці дитини, свідоцтво її успішності конфіденційним листом надсилається двічі на рік батькам, а самі оцінки ніколи не розголошуються [11].

Успішність учнів у Німеччині оцінюється постійно за допомогою письмових тестів, усних опитувань і практичних робіт. Результати викладаються у відповідних звітах протягом та наприкінці кожного року навчання. Оцінки виставляються, починаючи з кінця II року навчання, а особливістю шкали оцінок є відлік у зворотному напрямку — від 6 до 1 [19,

с.485]. У Німеччині учні початкової школи отримують «Свідоцтво успішності» – таблицю (додаток В). Такий звіт про досягнення дитини вчителі заповнюють після першого семестру і наприкінці навчального року. Свідоцтва в 1-2 і 3-4 класах відрізняються. Так, у 1-2 класах свідоцтво має описові оцінки, а у 3-4 класах описовими є лише «навчальна, робоча і соціальна поведінка», а для основних предметів використовуються бальні оцінки. Свідоцтво розпочинається з розділу «Рівень навчання, старанності та соціальної поведінки». У ньому вчителі, які працюють у класі, оцінюють, наскільки учень активний, самостійний на уроці, чи успішно розв'язує завдання і проблеми. Також вони зазначають рівень конфліктності дитини та її здатність до співпраці. Оцінювання словесне: «значні успіхи», «значний поступ вперед», «покращення з допомогою вчителя» і «потребує допомоги». Класний керівник узагальнює оцінку всіх учителів і виводить середню щодо окремих компетентностей. Один екземпляр свідоцтва надається батькам, інший з їхнім підписом зберігається в особовій справі дитини у школі [16].

У сучасній початковій школі Норвегії (1-6 класи) обов'язкове формальне оцінювання учнів відсутнє. Вчителі та батьки збираються разом 2-3 рази на рік для неформального обговорення учнівського прогресу та якості знань. Оцінки відповідають п'ятибальній шкалі С (відмінно), М (дуже добре), G (добре), NG (задовільно), LG (погано). У той час як система оцінок для старшої середньої школи – семибальна. Окрім найнижчої оцінки для здачі будь-якого предмета існує відмітка для незадовільного рівня (але учень ще має шанс виправити результату подальшої роботи) та відмітка, коли досягнення вищого рівня успішності неможливе [19, с.486].

Основна мета оцінювання в Об'єднаному Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії – перевірка рівня опанування учнями зун, закладених Національним Курікьюлумом. У країні існує система національного оцінювання досягнень учнів у віці 7, 11, 14 та 16 років у формі національного зовнішнього оцінювання, яка доповнює поточне оцінювання успішності, що проводиться вчителями, та внутрішні тести й екзамени, що проводяться на

рівні школи [19, с.483]. Основні функції оцінювання в Англії: формувальна – визначити етап опанування учнем знань та спланувати наступні дії; підсумкова – надати інформацію про досягнення учнів протягом навчання; аналітична – надати інформацію щодо класів і шкіл задля оцінювання Національного Курікьюлума і діяльності вчителів; інформаційна – надати інформацію батька про успіхи їхніх дітей і роботу школи [44, с. 5]. Аналогічний підхід щодо оцінних функцій притаманний і Північній Ірландії [42, с. 94]. В Уельсі поряд з формувальною функцією оцінювання великого значення надається діагностичній. Модель оцінювання навчальних досягнень учнів у Шотландії модернізується задля надання пріоритетної позиції формувальній функції [5].

У Польщі з початку 2000-их років послуговуються описовою оцінкою досягнень учнів в початковій школі (додаток Г). Польські учні початкової школи не отримують оцінок, як у старших класах, а їх знання символічно оцінюються буквами, що відповідають певній шкалі оцінювання. Наприклад, W - відмінно, D - добре, P - погано, Z - задовільно, S – слабо [12]. Вчителі мають чіткі рекомендації, як сконструювати описову оцінку. У 1 класі оцінювання відбувається після I півріччя і в кінці року. Для цього вчитель використовує 3 рівні: високий, задовільний і низький. Для кожного предмету визначені характеристики для всіх трьох рівнів. Аби сконструювати описову оцінку, вчитель, який викладає той чи інший предмет, обирає потрібний рівень і складає оцінку із пропонованих характеристик. Також у Польщі є критерії, як визначити рівень учня за умовним трирівневим поділом [16].

У США наприкінці кожного семестру персонально батьки отримують звіт про успішність своєї дитини (додаток Д). Звіт про досягнення в 1-2 класах описує академічний прогрес учня і робочі навички. Для оцінки використовують такі рівні: просунутий, вправний, базовий і нижче базового. Життєві навички оцінюють за допомогою понять: «самостійно», «із незначним заохоченням», «з постійним спонуканням», «рідко». Також учителі оцінюють окремі результати навчання з кожного предмету за рівнями: початковий,

достатній і впевнений. У якості зворотного зв'язку батьки повертають до школи нижній корінь аркуша зі своїм підписом і зазначають у ньому, чи потрібна їм консультація з вчителем. Окрім того, батьки отримують лист із рекомендаціями. Лист носить індивідуальний характер. У ньому – основне, на що треба звернути увагу, рекомендації. На початку року батьки отримують інформацію про стандарти навчання та показники цього року, за якими їхня дитина буде оцінена у звіті [16]. У США широко практикують різні форми самооцінювання: ведення журналу пізнання, картки із запитаннями щодо результатів навчального тижня, малювання здобутків, форма для самооцінювання тощо [8].

У Фінляндії у 1-3 класах початкової школи оцінки в будь-яких варіантах відсутні, потім застосовують лише словесну оцінку: посередньо, задовільно, добре, відмінно. Оцінки у фінських школах здебільшого застосовують для мотивації дитини в досягненні певних цілей. Оцінювання учнів у Фінляндії можна розділити на три види. I вид оцінювання здійснюється у класі. Воно передбачає діагностичне, формувальне й підсумкове оцінювання учнів як складову викладання й навчання. II вид оцінювання – усебічний аналіз учнівського прогресу для кожного семестру із відображенням результатів у таблиці. Табелі успішності різних шкіл неможливо порівнювати, оскільки в кожній школі – свої критерії оцінювання, які визначаються кожною школою самостійно на основі загальнодержавних принципів оцінювання учнів. III вид – зовнішнє оцінювання успішності учнів - стосується лише учнів середньої та старшої школи. Наприкінці року школярі отримують формуляри самооцінювання (додаток Е), які заповнюють самостійно [9].

У загальноосвітній школі Франції широко застосовується діагностичне оцінювання на початку навчального року та активно запроваджується ознайомлення громадськості з результатами успішності [19, с.485]. У підготовчій («материнської») школі оцінки не ставлять. У початковій школі частіше використовують систему оцінювання за десятибальною шкалою. Деякі вчителі початкової школи відразу уводять 20-ти бальну шкалу. Інші

віддають перевагу американській буквеній системі від А до Е (або F), іноді з плюсом чи мінусом [37].

Отже, оціночні шкали та способи оцінювання навчальних досягнень учнів досить різноманітні, не залежать від якогось одного критерію, а найоптимальніший єдиний для всіх країн варіант - відсутній. Найбільш поширене у західних країнах внутрішнє оцінювання успішності. Зовнішнє оцінювання, на регіональному або національному рівнях, використовується значно рідше. Зменшується вага підсумкового оцінювання. Одночасно ваги набуває формувальний вид оцінювання, який надає змогу виявити рівень досягнень учнів та вчасно вжити необхідних заходів для поліпшення кінцевих результатів. Формувальне оцінювання значно підвищує навчальні досягнення учнів [43, с. 2]. Ще однією перевагою формувального оцінювання є аспект справедливості, а також формування в учнів уміння вчитися, оцінювати себе та ровесників [45, с. 143].

Перехід з класу в клас у більшості країнах базується переважно на результатах постійного оцінювання ЗУН учнів у класі. Періодичне оцінювання відіграє лише допоміжну роль. Ні прийняте нормативне оцінювання, ні критеріальне оцінювання не завжди відображають компетентність індивіда. Тому сьогодні актуалізує розроблення й запровадження оцінних технологій для вимірювання набуття учнями основних надпредметних компетентностей. Втім, з огляду на надзвичайну складність цієї проблеми, дане питання залишається все ще недостатньо розробленим напрямом у зарубіжній освіті.

1.3. Стан використання технологічного підходу в оцінювання навчальних досягнень сучасних молодших школярів

Забезпечення у навчальному закладі комфортних умов для навчальної діяльності вчителя, використання ним різноманітних усталених і сучасних методів навчання сприяє ефективній організації пізнавальної діяльності учнів на уроках і реалізації ключових компонентів, закладених у Концепції реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленій

Кабінетом Міністрів України [32], а саме: створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, вчителів і батьків. Це зумовило необхідність проведення дослідження.

З метою вивчення стану використання сучасними учителями початкової школи нових технологій оцінювання нами було проведене дослідження. Дослідження здійснено на базі Верхівської ЗОШ I-III ступенів та ЗОШ I-III ступенів №12 ВМР. В експерименті взяли участь 23 вчителі початкової школи. З них: 4 вчителів віком до 30 років, 6 вчителів від 31 до 40 років, 9 вчителів віком від 41 до 50 років та 4 вчителів старших 51 року. З них: 4 вчителі-спеціалісти, 6 вчителів II кваліфікаційної категорії, 10 вчителів I кваліфікаційної категорії, 3 вчителів вищої категорії. 10 вчителів працюють у сільській місцевості, 13 вчителів – у місті. Дослідження передбачало спостереження за роботою вчителів під час педагогічних практик, та створення на основі результатів спостереження опитувальника (додаток Ж). Під час збору емпіричного матеріалу ми намагалися враховувати педагогічний досвід обстежених учителів та рівень їхньої педагогічної майстерності.

Проведене емпіричне дослідження дозволило зібрати й накопичити фактологічний матеріал, здійснити його первинну обробку і початкове узагальнення. Для досягнення поставленої мети було використано метод аналізу інформації, зібраної під час анкетування вчителів ЗНЗ. Запитання анкети передбачали обстеження знань учителями специфіки формувального оцінювання. Спостереження за роботою вчителів під час педагогічних практик дало можливість порівняти декларовані знання із рівнем застосування їх на практиці, визначити основні помилки, яких припускаються вчителі під час оцінювання учнів та визначити основні акценти, на які потрібно спрямувати розробку методичних рекомендацій, правил та алгоритмів для учителів щодо запровадження у практику механізмів формувального оцінювання.

Критерії та рівні використання сучасними учителями технологічного підходу в оцінювання навчальних досягнень сучасних молодших школярів представлені у таблиці 1.

Критерії та рівні використання технологічного підходу в оцінювання
навчальних досягнень сучасних молодших школярів

Критерії	Показники	Високий <i>рівень</i>	Середній <i>рівень</i>	Низький <i>рівень</i>
Знання специфіки формульовального оцінювання	знання мети та пріоритетів сучасного оцінювання	знає про зміни, внесені до нового Держстандарту, нові орієнтири освіти	частково ознайомлений з компетентнісним підходом до навчання	орієнтується на формування знань, умінь та навичок
	знання особливостей фіксації результатів навчання	використовує робочі нотатники та таблиці для внесення проміжних результатів роботи з учнями, у журнал виставляє лише підсумкові відмітки	іноді практикує оцінювання в робочій таблиці, може виставляти оцінки в журнал олівцем для перездачі	регулярно виставляє оцінки в щоденник, дублює їх в журнал ручкою
	знання критеріїв оцінювання	співвідносить описову оцінку і бальну відмітку, має власну шкалу відповідності відміток рівням успішності учнів	володіє загальноприйнятою 12-бальною шкалою оцінювання, орієнтується на рівні досягнень	відштовхується від 4-бальної системи оцінювання, поділяє учнів на «відмінників», « <u>двійчників</u> » тощо
Реалізація формульовального потенціалу оцінювання на практиці	мотивація учня на успіх	надає можливість учням заперечити, перездати оцінку та обґрунтовує відмітки	може дозволити учневі перездати погану відмітку, іноді коментує оцінки	може покарати відміткою
	навчання заради набуття компетенцій	виставляє відмітки за окремі компетенції та навички, відслідковує їх динаміку	оцінює окремі компетенції підсумковими відмітками	практикує виведення середнього арифметичного при підрахунку підсумкової відмітки
	розвиток в учнів умінь самоконтролю і самооцінки	систематично навчає учнів оцінювати результат своїх дій, контролювати себе, знаходити і виправляти власні помилки	час від часу практикує само- та взаємооцінювання з учнями, не повідомляючи їм критерії оцінювання	сам виставляє відмітки, не коментує свої рішення, не практикує само- та взаємооцінювання

Учителям було запропоновано відзначити, наскільки часто вони використовують запропоновані нами прийоми оцінювання успішності *учнів*.

На підставі отриманих відповідей було з'ясовано, що найчастіше вчителі оцінюють навчальні досягнення учнів з використанням таких прийомів: усна оцінка з наданням рекомендацій для подальшого навчання (82,6%), усне опитування (82,6%), усний аналіз результатів навчання (69,6%), виконання вправ біля дошки (65,2%), тестування (60,9%), розв'язування задач (60,9%). Отримані результати представлені на рис.1.

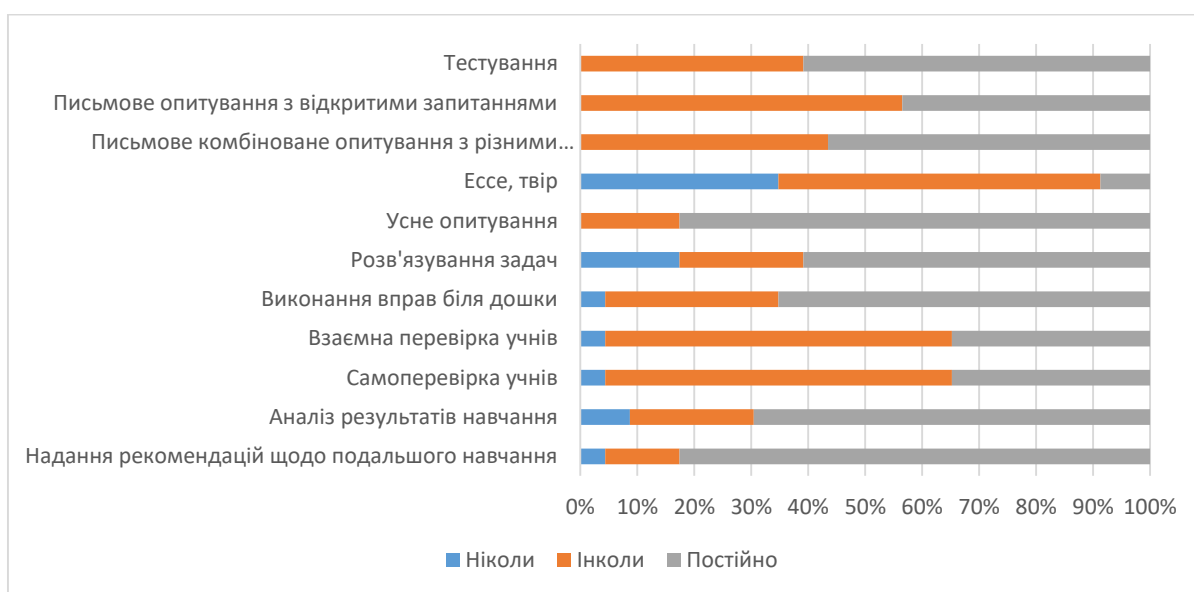

Рис. 1. Прийоми оцінювання навчальних досягнень учнів початкових класів у сучасній школі.

Крім з'ясування частоти використання різноманітних прийомів оцінювання, ми дослідили і найбільш уживані прийоми. А потім порівняли їх частоту у вчителів різного рівня кваліфікації.

Серед найчастіше уживаних серед учителів прийомів оцінювання навчальних досягнень учнів були названі усне надання рекомендацій щодо подальшого навчання, усний аналіз результатів навчання, самоперевірка учнів, взаємоперевірка, виконання вправ біля дошки, розв'язування задач, усне опитування, творчі письмові роботи, письмове комбіноване опитування з

відкритими та закритими варіантами вибору, тестування. Результати опитування представлені на діаграмі (рис.2).

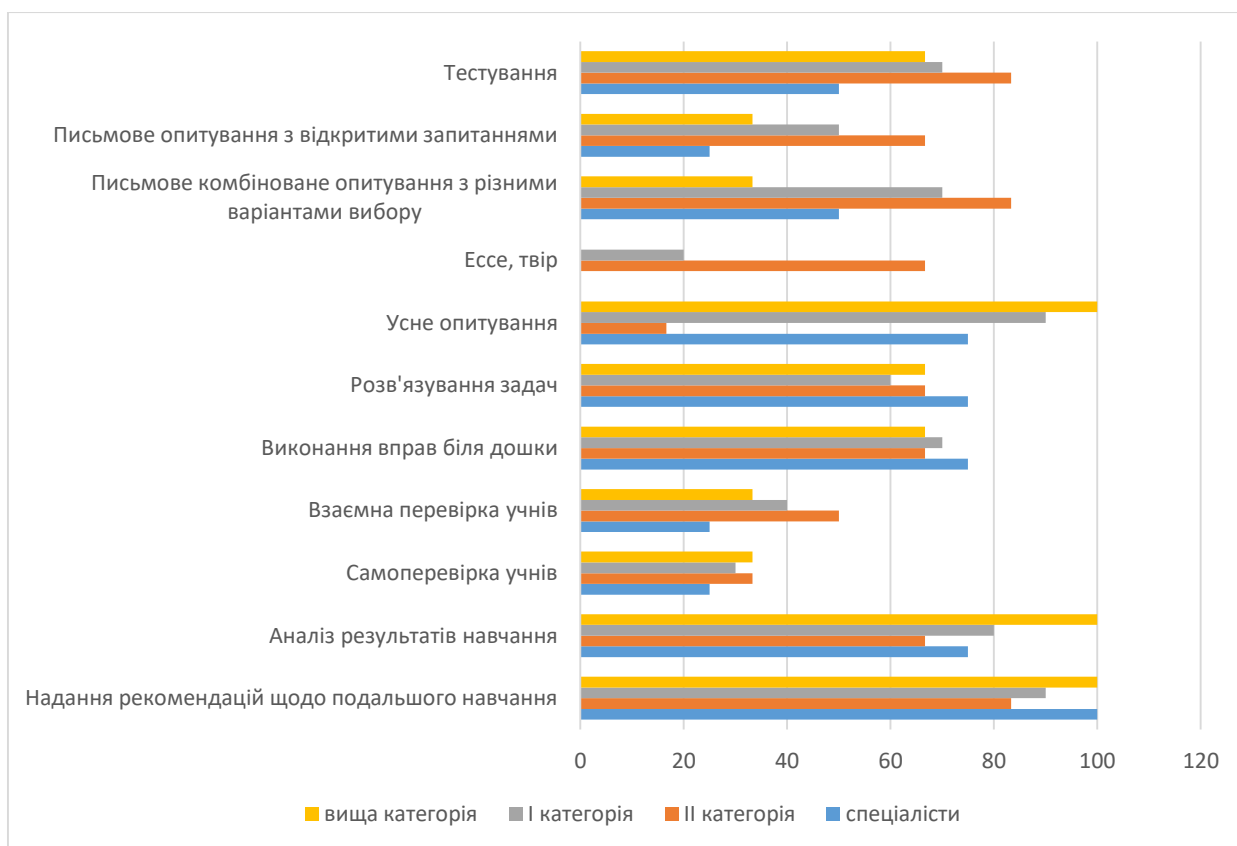

Рис. 2. Найбільш уживані прийоми оцінювання в учителів різного рівня кваліфікації.

Було виявлено, що опитані учителі-спеціалісти під час уроків найчастіше оцінюють навчальні досягнення учнів, здійснюючи: надання рекомендацій для подальшого навчання (100%), аналіз відповідей, виконання вправ біля дошки, розв'язування задач та усне опитування (по 75%).

Понад 83,33% учителів II кваліфікаційної категорії, окрім надання рекомендацій для подальшого навчання, пропонують також тестування і письмове комбіноване опитування з різними типами завдань/запитань.

Спеціалісти I кваліфікаційної категорії віддають перевагу таким прийомам як: надання рекомендацій щодо подальшого навчання учнів (90%), усне опитування (80%) та аналіз результатів навчання (90%).

66,66% учителів вищої кваліфікаційної категорії віддають перевагу: наданню рекомендацій щодо подальшого навчання учнів, усному опитуванню та аналізу результатів навчання.

На жаль, спостереження за роботою опитаних вчителів засвідчило меншу палітру використання методів оцінювання навчальної діяльності учнів. Учителі одноосібно виставляють оцінки учням, не пояснюючи своє рішення. Часто практикувалося виставлення оцінок у щоденник у якості покарання. Звісно, оцінка-покарання не дублювалася у журнал, тому не мала впливу на поточний результат оцінювання учня, але ситуація неуспіху погано впливала на мотивацію учнів, знижувала рівень довіри дітей до вчителя.

Оцінювання навчальних досягнень учнів і домашні завдання – зворотний зв'язок, який дозволяє визначити чи правильні методи й прийоми використовує вчитель у процесі навчання. Це сприяє своєчасному коригуванню напряму процесу навчання.

Діяльнісний компонент, закладений в оновлені стандарти початкової і загальної середньої освіти, передбачає застосування методів оцінювання навчальних досягнень, які спрямовані на розвиток критичного мислення школярів. Натомість самоперевірка і взаємна перевірка учнів як метод оцінювання наразі недостатньо активно упроваджується вчителями. Вочевидь, постала необхідність розроблення на теренах нашої держави таких методик. Тому необхідне проведення, наприклад на курсах для вчителів, заходів із популяризації вітчизняного й закордонного досвіду з формування в учнів навичок самоперевірки і критичного ставлення до своєї навчальної діяльності.

Також ми з'ясували стан перевірки домашньої самостійної роботи учнів. Всі опитувані зазначають, що задають учням домашні завдання. Вчителі стверджують, що задають учням домашні завдання, лише у 3 та випускному 4 класі, а у 1-2 класах завдання не задають. Правда, отримані відповіді суперечили тому, що ми спостерігали під час практики. У 1 та 2 класах учителі задавали домашнє завдання, проте не фіксували його у щоденниках учнів, а передавали батькам у месенджерах чи повідомляли після уроків.

Вчителям було задане запитання щодо особливостей використання ними різних форм домашнього завдання. Як часто і які саме форми домашнього завдання вони дають учням. Результати опрацювання отриманих відповідей відображено на діаграмі рис.3.

Рис.3. Найбільш популярні форми домашнього завдання у 4-х класах.

Як видно з діаграми, майже 80% респондентів часто задають учням підготовку презентацій, виступів. Крім того, всі опитувані інколи або постійно пропонують учням виконання: творчих проектів або домашнього експерименту. 70% інколи пропонують скористатися додатковими джерелами інформації і самостійно ознайомитися з матеріалом до наступного уроку. Понад 90% респондентів дають повторити вивчений на попередньому уроці матеріал з використанням додаткових джерел інформації або за підручником.

Як видно з діаграми 4 під час вибору видів домашніх завдань для учнів вчителі віддають перевагу: підготовці презентацій (від 40 до 70%), підготовці виступів, виконанню творчих проектів або проведенню домашнього експерименту (від 40 до 80%). На жаль, спостереження за роботою цих вчителів та бесіди з батьками ставлять під сумнів доцільність таких видів домашніх завдань, оскільки більшість з них виконується батьками або за їхньої

безпосередньої участі. Учні часто не готові до такого рівня самостійної творчої роботи.

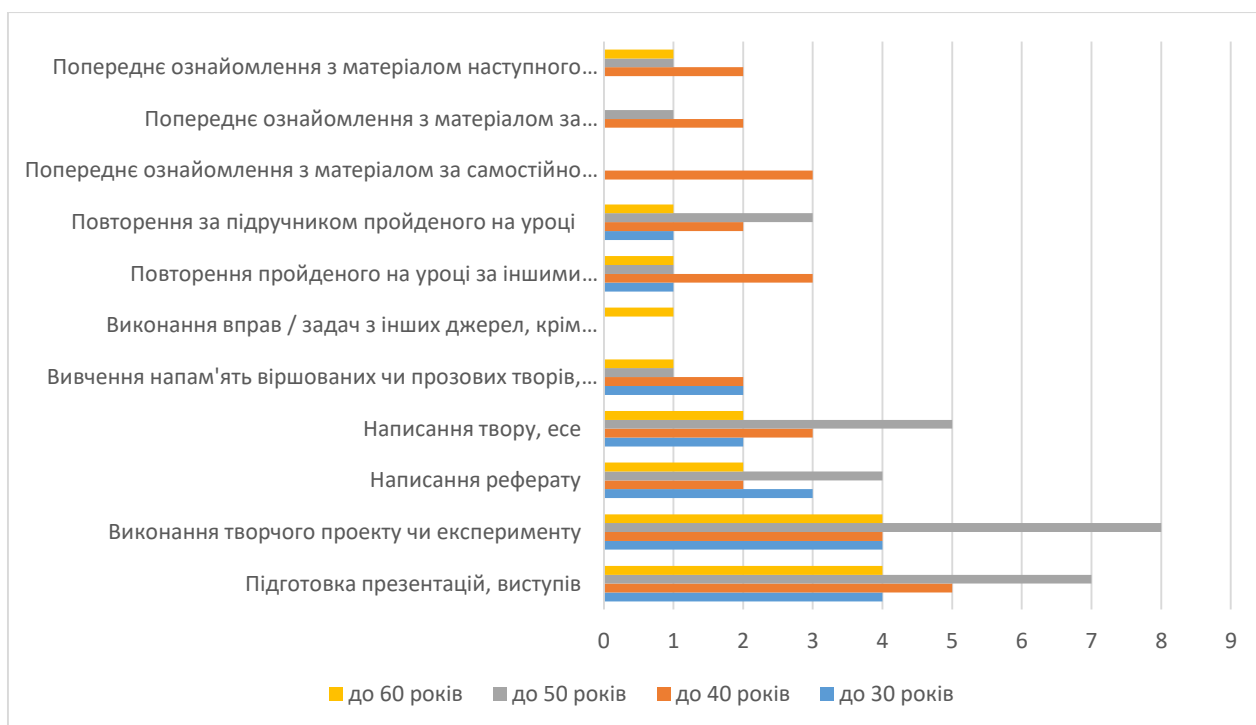

Рис. 4. Основні види домашніх завдань для учнів 4 класу, які пропонують сучасні учителі

Отже, дослідивши як учителі здійснюють перевірку результатів навчальної діяльності учнів, можна зазначити таке: постійно респонденти використовують традиційні методи перевірки, а саме, усне опитування, аналіз результатів перевірки і надання рекомендацій щодо подальшого навчання. Натомість пріоритети вчителів II кваліфікаційної категорії дещо відрізняються, це – тестування і письмове комбіноване опитування з різними типами завдань. Менше чверті вчителів реалізують діяльнісний підхід і пропонують учням ;здійснювати самооцінку і перехресне оцінювання інших учнів. Найчастіше вчителі, які взяли участь у дослідженні задають учням як домашнє завдання підготовку проектів, публічних виступів, доповідей та виконання дослідницьких і творчих проектів. Такі типи домашніх завдань використовують більшість учителів усіх вікових груп.

Проаналізуємо результати наших спостережень за роботою учителів, які брали участь в експерименті. Ми спостерігали за тим, як учителі оцінюють учнів, які методи використовують, які помилки допускають. Серед найбільш поширених помилок, які заважають формувальному ефекту оцінювання, хочемо відзначити:

- учитель не використовує метод самооцінювання учнів;
- учні не готові до здійснення самооцінювання, учитель не пояснює їм, як це робити;
- учитель не використовує метод словесного оцінювання, а практикує виставляння відміток без пояснень;
- учитель оцінює відміткою окрему дію, фразу, а не реально виконане завдання;
- учитель сам авторитарно ставить відмітку за виконане завдання, не обговорюючи її в діалозі з учнем;
- учитель не ставить відмітки за кожне завдання перевіркової роботи, а виставляє середньоарифметичний бал за всю перевіркову роботу;
- учитель забуває попереджати, що завдання оцінюється відміткою.

На жаль, отримані дані емпіричного дослідження не дають нам можливості стверджувати про високий рівень обізнаності сучасних українських вчителів з технологією формувального оцінювання. Вони не знайомі з основними принципами, які відрізняють констатувальне оцінювання від розвивального, вони використовують старі підходи до фіксації результатів оцінювання дітей, не навчають їх самостійно визначати рівень складності виконуваних завдань, рівень власної успішності тощо.

РОЗДІЛ II.

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАЛЬНОГО ОЦІНЮВАННЯ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Мета технологічного підходу до оцінювання - забезпечити на етапі контролю реалізацію принципів розвивального особистісно зорієнтованого навчання.

Основні завдання технологічного підходу до оцінювання:

- визначати, як учень опановує вміннями з використання знань (набуває компетентностей), тобто наскільки навчання відповідає сучасним цілям освіти;
- розвивати в учня вміння самостійно оцінювати результат своїх дій, контролювати самого себе, знаходити і виправляти власні помилки;
- мотивувати учня на успіх, позбавити його від страху перед шкільним контролем і оцінюванням, створити комфортну обстановку, зберегти психологічне здоров'я дітей.

Основними складовими технологічного підходу до оцінювання є: розвиток в учнів умінь самоконтролю і самооцінки; фіксація результатів контролю в таблицях вимог попредметно; диференціація оцінки за спеціальною шкалою рівнів успішності.

Технологія оцінювання - це технологія дії вчителя в ситуаціях оцінювання. Вона описується у вигляді алгоритмів та правил дії для кожного виду випадків: «що оцінювати», «хто оцінює», «коли оцінювати», «де фіксувати результати», «за якими критеріями оцінювати».

Основні етапи запровадження технології формувального оцінювання:

На I етапі (1-й клас) запровадження нової технології оцінювання учитель і учні звикають розрізняти оцінку будь-яких дій і відмітку за розв'язання навчального завдання. Здійснюється підготовча робота до самооцінювання. Діти навчаються оцінювати свої дії за алгоритмом (додаток 3), без поділу на рівні успішності. Учитель і учні звикають оцінювати кожну розв'язану задачу

окремо, а не урок в цілому. Починаючи з 2-го класу визначається відмітка за кожну навчальну задачу. Учитель починає працювати з таблицею вимог (поки без учнів). Після проведення перевірконої роботи вчитель виставляє оцінки за кожне із завдань в таблицю вимог (в свої робочі матеріали). Відмітки в таблицю вимог виставляються по тій шкалі, яка прийнята в даному класі. Ці дані використовуються для відстеження того, як кожен учень справляється з програмними вимогами (наскільки він успішний).

На II етапі (2-й клас) вводиться таблиця вимог у спільне користування. Не тільки вчитель, а й діти навчаються визначати, яке вміння знадобилося в результаті виконання завдання. У таблицю вимог можна вже виставляти не тільки відмітки за завдання перевірконих робіт, але і за завдання, розв'язані в ході поточного контролю (на інших уроках).

На III етапі (3-й клас) вводиться право відмови від відмітки і право перездачі. Учні знайомляться із рівнями успішності. Учитель і діти навчаються визначати рівень завдання і рівень успішності за певними ознаками. При цьому учень зникає до відповідальності за свій вибір: він може попросити поставити отриману відмітку або перездати завдання перевірконої роботи. Таким чином діти навчаються визначати той рівень, на якому вони можуть і хочуть займатися на даний момент. Учитель починає застосовувати підсумкові оцінки і визначати відмітки. Учні ще не беруть участі у цьому, але механізм обрахунку балів їм пояснюється.

Етап IV (4-й клас) передбачає надання дітям можливості самостійно виводити свою підсумкову оцінку, вираховувати свою підсумкову оцінку.

Розглянемо більш детально особливості запровадження технології формуального оцінювання у кожному класі поетапно.

2.1. Загальна характеристика технології формуального оцінювання та механізми її запровадження у I класі

Однією з передумов успішної реалізації технології формуального оцінювання є необхідність розрізнення учителем та учнями оцінки та відмітки.

У 1-му класі замість відміток використовується тільки позитивна оцінка, без розділення за рівнями описова фіксація результатів навчання в робочих матеріалах вчителя. Тому оцінюватися може все. А ось за допомогою відмітки (крім 1-го класу) фіксується тільки демонстрація вміння застосовувати знання (розв'язувати завдання).

Оцінка - це словесна характеристика результатів дії («молодець», «оригінально», «а ось тут неточно, тому що ...»). Можна оцінювати будь-яка дія учня (а особливо успішне): вдалу думку, висловлену в діалозі, однозначну відповідь на репродуктивний питання і т.д.

Відмітка - це фіксація результату оцінювання у вигляді знака прийнятої системи (цифровий бал в будь-якій шкалою, будь-які кольорові і інші позначки). Ставиться тільки за рішення продуктивної навчальної завдання, в ході якої учень осмислював мета і умови завдання, здійснював дії з пошуку рішення (хоча б одне вміння по використанню знань), отримувал і представляв результат.

Можна в кінці уроку запропонувати всьому класу визначити, які гіпотези виявилися найбільш точними, цікавими, допомогли знайти рішення загальної проблеми. Автори цих гіпотез колективним рішенням можуть бути заохочені: їм зараховується розв'язання задачі на програмному рівні за базовим вмінням, основної проблеми уроку.

Одним з основних механізмів технології формуального оцінювання виступає **самооцінювання**. Самооцінювання необхідне для того, щоб учень зміг відчути прозорість оцінювання та особисту відповідальність за результати навчання. Таким чином, згідно технології формуального оцінювання оцінку визначають вчитель і учень спільно. Якщо оцінювання проводиться зразу, після того як учень пред'явив свій розв'язок (наприклад, усна відповідь на уроці), то вчитель і учень визначають оцінку чи відмітку в діалозі. Якщо оцінювання проводиться після здачі письмового завдання вчителю, то учень має право в діалозі з учителем аргументовано заперечити виставлену відмітку.

Для реалізації цього правила учень повинен засвоїти порядок дій із самооцінювання – алгоритм самооцінювання (додаток 3).

*Алгоритм запровадження самооцінки
у процес оцінювання навчальних досягнень учнів*

1. Спільне вироблення порядку оцінювання
  - 1) Учитель пропонує учням навчитися самим оцінювати свою роботу. Для цього задає такі питання: «З чого почнемо оцінювати свою роботу? ..», «Що зробимо після цього?» тощо.
  - 2) За підсумками у вигляді опорних сигналів (малюнків, ключових слів) оформляється вказаний вище алгоритм самооцінки з чотирьох пунктів.
2. Дії при підготовці до уроків, на яких буде розвиватися вміння самооцінки
  - 1) Плануючи такі уроки, вчитель відбирає для них мінімум навчального матеріалу, оскільки певний час піде на розвиток в учнів уміння самооцінки.
  - 2) При плануванні уроку вчитель вибирає, на якому етапі, при виконанні якого завдання буде промовляти з учнем алгоритм самооцінки.
3. Дії з розвитку в учнів уміння самооцінки
  - 1) Спочатку вчитель просить оцінювати результати своєї роботи найбільш підготовлених учнів (на одному уроці 2-3 учня).
  - 2) Перший час учитель допомагає учневі: сам задає йому питання за алгоритмом самооцінки (вказуючи на опорні сигнали). Учень дає відповіді, вчитель поправляє його, пояснює, якщо спостерігається завищення або заниження оцінки. Всі інші учні в цей момент спостерігають, як відбувається самооцінка. Необхідно активізувати увагу учня питаннями: «Який крок за оцінкою твоєї роботи ми вже зробили?» тощо.
  - 3) На наступних уроках самооцінку за алгоритмом пропонується дати по черзі всім учням класу.
  - 4) Поступово замість промовляння питань вчитель пропонує учням самим, дивлячись на опорні сигнали, задавати собі ці питання і відповідати на

них. Крім діалогу самооцінка може проводитися при колективної перевірки письмових завдань. На дошці з'являється зразок правильної відповіді, і кожен учень у своєму зошиті оцінює своє виконання.

- 5) Коли учні починають оцінювати себе, що не дивлячись на опорні сигнали, учитель може прибрати їх і діставати, тільки якщо у когось виникають труднощі. Базове уміння самооцінки можна вважати сформованим.

4. Дії при сформованому умінні самооцінки

- 1) Плануючи урок, учитель перестає скорочувати навчальний матеріал.
- 2) Алгоритм самооцінки згортається: після пропозиції вчителя оцінити свою відповідь слід коротка фраза учня: «Мета досягнута, помилок не було», або «Рішення я отримав, але за допомогою класу», або «Повністю без помилок розв'язав задачу необхідного рівня, що відповідає відмітці «добре». Якщо думка учня і вчителя збігаються, можна вести урок далі. Якщо думка вчителя відрізняється від думки учня, який завищив або занижив свою оцінку, необхідно пройти за алгоритмом і узгодити позиції.
- 3) Після перевірки письмових робіт, учень отримує право аргументовано заперечити оцінку і відмітку вчителя. Після фрази учня: «Я не згоден з виставленою оцінкою» учитель пропонує йому пояснити свою думку, використовуючи алгоритм самооцінки.

Якщо учень правий, вчителю варто подякувати йому за те, що він допоміг знайти помилку при перевірці. Якщо учень не правий, вчителю необхідно пояснити, на підставі чого він прийняв відповідне рішення, постаратися узгодити позиції.

Звісно, треба мати на увазі, що не всі учні будуть готові визнати свої помилки. Однак рівна і чесна розмова з ними, навіть якщо вона не закінчується компромісом, все одно сприяє виробленню у дітей адекватної самооцінки, а авторитарне рішення вчителя – ні.

Основні помилки, які ми спостерігали у роботі вчителів із запровадження самооцінювання: вчитель планував на урок максимум змісту, тому не вистачало часу на самооцінку; учитель не навчав дітей самооцінки, а вимагав від учнів відразу оцінювати результати власного навчання. Траплялись і особливі ситуації, наприклад:

1. Не кожен учень виявився готовий публічно давати самооцінку, отже, необхідно враховувати, що таким дітям потрібна психологічна допомога, і по можливості перший час не викликати їх, поки вони не подолають психологічний бар'єр.

2. Не кожен учень був здатен опанувати матеріал на високому рівні, гостро переживаючи те, що це не вдається, такому учневі потрібен індивідуальний підхід, при цьому вчитель в індивідуальній бесіді мав пояснити дитині, що кожен рівень - це певний успіх. Неможливо в цьому вмінні зараз, може вийти в іншому. Учитель повинен пам'ятати, що кожна дитина талановита по-своєму. Завдання вчителя за допомогою самооцінки дати можливість учневі знайти свій рівень успішності.

3. Деякі учні надмірно критично оцінювали відповідь свого товариша. У такому випадку вчитель мав залучити їх в діалог так, щоб не образити відповідаючого, а аргументовано аналізувати відповідь по суті завдання.

4. Учень не встигає виконувати завдання з усім класом, у нього - помилка (не освоєний новий порядок дій). На жаль, учитель підганяв його працювати швидше. А треба було запитати у дитини, в чому вона відчуває утруднення, і спитати в класу, хто може допомогти і пояснить, як зробити це завдання. Після пояснення інших учнів можна запропонувати учневі пояснити самому, як він зрозумів, у чому помилка. Як треба зробити це завдання? Що він може сказати тим, хто йому допоміг? Ідеально, коли учень, який відчуває утруднення, нічого не соромлячись, піднімає (нехай і на самоті) руку і каже: «Я не зрозумів, як це зробити, мені потрібна допомога, у мене складне становище в тому-то». На жаль, цього також треба навчати.

Ще одним важливим механізмом уведення технології формувального оцінювання є **відмітка за кожне продемонстроване вміння** (сепаратне оцінювання). Такий підхід до виставлення відміток є передумовою створення ситуації успіху в опануванні навчальним матеріалом учнями. Так, за кожну навчальну задачу (завдання), що показує оволодіння окремим умінням, ставиться своя окрема відмітка. Ставити середню оцінку за урок або за всю перевірочну роботу - безглуздо, оскільки у процесі розв'язання різних завдань уроку або перевірочної роботи учень демонстрував різні вміння, по кожному з яких - різні рівні своєї готовності. При усередненні відмітки всі ці відмінності зникають. Якщо частина завдань виконана блискуче, а частина - не виконано, то при усередненої відмітці учень позбавляється ситуації успіху, а вчитель, віддавши роботу учня, - інформації про те, які саме типи завдань викликали в учня складність, над чим ще необхідно попрацювати. Таке оцінювання називаємо сепаратним на відміну від усередненого. В додатку К ми представлені розроблені нами алгоритми сепаратного оцінювання під час поточного усного контролю на уроці та алгоритм оцінювання для письмових робіт тематичного та підсумкового контролю.

Розглянемо, які особливі ситуації можуть виникнути при застосуванні сепаратного оцінювання, і змоделюємо імовірне вирішення таких ситуацій.

1. Завдання успішно виконано не окремим учнем, а всім класом, то вчитель проводить з учнями наступний діалог: «Чи можемо ми за виконане завдання кому-небудь поставити відмітку?» - «Ні, оскільки це завдання ми виконували всі разом - командою».

2. Завдання виконував і представляв рішення один учень, але зробив його тільки частково. Другий учень не виконував завдання, а тільки слухав, але побачив і виправив помилку або зробив істотне доповнення. Відмітка ставиться тільки першому учню, оскільки другий завдання цілком не виконував.

3. Завдання виконували кілька учнів, а представляв рішення тільки один. При цьому учень припустився помилки або зробив не все. Другий учень

(також виконував завдання) виправив помилку або правильно доповнив. Відмітку заслуговують обидва учні. Необхідно встановити, наскільки правильно виконав роботу другий, який не дав повну відповідь. Якщо завдання було письмовим - потрібно переглянути його виконання. Якщо завдання було усним, необхідно запитати: «Все інше ти виконав повністю або частково правильно?».

4. Якщо дитина працювала активно протягом всього уроку (фронтально), не виконуючи певного завдання, а тільки доповнюючи відповіді інших, такий учень заслуговує найвищої словесної оцінки, але не відмітки, оскільки відповідно до правила не продемонстрував повністю рішення жодної задачі.

5. У математиці при відпрацюванні обчислювальних навичок так чи інакше використовуються однотипні приклади. У цьому випадку «завданням» вважається не кожен з них, а група прикладів.

Отже, основними вимогами до запровадження нової технології оцінювання в навчальний процес є розрізнення оцінки будь-яких дій і відмітки за розв'язання навчального завдання, підготовка дітей до самооцінювання за алгоритмом, без поділу на рівні успішності. Учителю і учні звикають оцінювати кожен розв'язаний завдання окремо, а не урок в цілому. Учитель починає працювати з таблицею вимог.

2.2. Об'єктивна фіксація результатів контролю навчальної діяльності дітей як основний етап реалізації технології формування оцінювання у 2 та 3 класах

Відмітка в балах виставляється у листок успішності або в таблицю вимог в графу того вміння, яке було основним в ході розв'язання конкретного завдання. Якщо, розв'язуючи завдання, учень демонстрував кілька умінь, то з них треба вибрати те, яке було головним. Зрозуміло, що нова технологія оцінювання на сьогодні не може бути втілена у сучасну школу у повному обсязі, оскільки основним документом фіксації навчальних матеріалів є

класний журнал. Проте, сучасним освітнім законодавством передбачені можливості внесення змін у систему фіксації результатів навчання учнів конкретним навчальним закладом.

У відповідності до статті 34 Закону України про загальну середню освіту, пункту 2 «Поточне та підсумкове оцінювання знань учнів та вибір їх форм, змісту та способу здійснює заклад загальної середньої освіти». Тому кожен навчальний заклад має право на засіданні педради прийняти рішення щодо особливостей заповнення офіційного класного журналу. *Процедура внесення змін до вимог до заповнення журналів* наступна:

- 1) На педагогічній раді школи вчитель отримує офіційний дозвіл заповнювати класний журнал в відповідно до нової технології оцінювання
- 2) Всі відмітки протягом чверті вчитель виставляє в таблицю вимог, в свої робочі матеріали. У класному журналі записується тільки число, тема уроку і відзначаються відсутні учні. Можливий виняток: на вимогу адміністрації протягом чверті можуть виставлятися в класному журналі відмітки за тематичні перевірочні роботи.
- 3) У кінці чверті вчитель і учні по таблиці вимог визначають підсумкові оцінку і відмітку.
- 4) Підсумкова оцінка виставляється в класний журнал в тій шкалі, яка прийнята в даному навчальному закладі (наприклад, 5-бальна).

Таким чином в традиційному класному журналі будуть лише підсумкові оцінки (четвертні, піврічні, річні). Дане правило абсолютно законне і природне, хоча і викликає спочатку здивування. Щоб у педагогів не було проблем з різними перевіряючими структурами, треба на педраді прийняти рішення, як вести документацію. Порядок законного оформлення права вчителя на використання таблиці вимог висвітлений поетапно в додатку Л.

Робота з таблицею вимог потребує від вчителя нового специфічного досвіду: досить швидко визначати, яка саме програмне вміння демонструється учнем при розв'язанні кожної конкретної навчальної задачі (завдання);

оперативно знаходити в таблиці вимог дане вміння і виставляти учневі відмітку саме за нього.

Щодо порядку освоєння і застосування «Таблиці вимог», то учитель має почати використовувати таблицю вимог тільки на одному предметі. Визначити тему (групу тем, модуль), яка буде вивчена з даного предмету в найближчій чверті (семестрі). У цей відрізок навчального року буде використовуватися тільки один конкретний лист таблиці вимог з назвою відповідної теми.

Спочатку виставляти в таблицю вимог відмітки тільки за письмові роботи (робочий зошит, перевірочні роботи), що можна робити в спокійній обстановці після уроку. Поступово звикнути визначати за формулюванням завдання вміння і знаходити його в таблиці вимог. При цьому відмітки за завдання перевірочних робіт, обов'язкові для всіх, обводити в кружечок; відмітки за інші поточні завдання, необов'язкові для всіх, не обводити.

З часом вчитель має перейти до виставлення в таблицю вимог відміток за усні відповіді дітей на уроках:

- по конспекту уроку вибрати найбільш важливі завдання, які будуть дані дітям на уроці;
- заздалегідь визначити, яка головна вміння демонструє виконання кожного з цих завдань, і відмітити це в конспекті;
- на уроці, даючи чергове завдання, треба точно знати, яке вміння воно розвиває, і вміти швидко знайти його в таблиці вимог.

Учитель має використовувати дані таблиці вимог в спілкуванні з учнями та їх батьками. Необхідно вчити і самих учнів самостійно визначати, які типи завдань вже навчився виконувати конкретний учень і якими він, відповідно, вже опанував програмними вимогами; які вміння (програмні вимоги) він поки не зумів продемонструвати - над чим йому ще належить працювати.

Коли група тем чверті (півріччя, семестру) буде вивчена, по таблиці вимог визначається (проговорюється) підсумкова оцінка і вираховується

підсумкова відмітка. Таким чином, заповнений лист таблиці вимог по темі (групі тим, модулю), вивченій в цій чверті (семестрі), закривається.

Підсумкові відмітки за чверть при необхідності виставляються в офіційний класний журнал. Якщо в таблиці вимог використовувалася не 12-бальна шкала, відмітки (якщо не було спеціального рішення педагогічної ради школи) переводяться в традиційну шкалу.

Аналогічно проводиться робота по темі наступної чверті (півріччя, семестру) - на новому чистому аркуші таблиці вимог. За підсумками навчального року у вчителя в його робочому журналі і в щоденнику учня виявиться кілька таблиць вимог - по числу чвертей (семестрів або півріч). Загальний погляд на поточні і підсумкові оцінки дозволить зробити висновок про динаміку роботи і навченості кожного учня.

Коли вчитель освоїв використання таблиці вимог на одному предметі, можна починати використовувати її на інших предметах (курсах). Якщо вчитель готовий, відчуває в цьому необхідність, він може одночасно освоювати кілька предметів (курсів).

Щоб навчити дітей використанню таблиці вимог, в алгоритм самооцінки додається питання: «Яке вміння відпрацьовувалося при виконанні цього завдання?» Або «Чому навчалися при виконанні завдання?». Учитель каже учневі: «Знайди це вміння в таблиці вимог свого щоденника». Він пропонує учневі виставити свою оцінку в знайдену графу таблиці вимог. Учитель одночасно виставляє відмітку в свою таблицю вимог, промовляючи це: «Я виставляю відмітку в свій журнал - таблицю вимог».

Які ж особливі ситуації можуть виникати під час запровадження фіксації відміток у таблиці вимог?

1. Якщо вчитель замінив 12-бальну шкалу іншою (6-бальною, 10-бальною), то потрібно уникати перекладу поточних балів успішності в 12-бальні відмітки. Спочатку деякі учні і особливо батьки можуть просити вчителя про це. Але слід перенести увагу учнів і батьків з «п'ятірок» і «двійок» на реальні показники навчальних досягнень.

2. Якщо учень неточно зрозумів формулювання завдання і, виконуючи його, по суті, розв'язав іншу задачу, а не ту, що було потрібно (продемонстрував інше вміння), то у вчителя два варіанти дії. Жорсткий формальний - не зарахувати відповідь, щоб учні уважніше читали формулювання. Та ліберальний - для цього учня виставити оцінку за те вміння, яке він продемонстрував, пояснити, яке вміння потрібно в цьому завданні, і порадити наступного разу бути уважнішими.

Одним з основних елементів нової технології оцінювання є **право учня відмовитися від відмітки і право перездачі**. Справа у тому, що в процедурі формувального оцінювання контролюються дії двох видів. Дії при поточному контролі та дії при тематичному і підсумковому контролі.

За завдання, розв'язані при вивченні нової теми, відмітка ставиться тільки за бажанням учня, оскільки він ще тільки опановує уміннями і знаннями теми і має право на помилку, за яку не можна карати. Поточний контроль показує не стільки навченість, скільки старанність учня, виявляє труднощі, з якими він стикається.

Висвітливо порядок дій по закінченню відповіді учня з розв'язку поточного завдання на уроці. Спочатку варто провести діалог з оцінки та самооцінки цієї відповіді (можливо, короткий, в дві репліки). В кінці діалогу учителем і учнем спільно визначити і назвати відмітку, яку заслуговує дана відповідь. Вчителю слід запитати учня: «Ти хочеш, щоб ця відмітка була виставлена в журнал (таблицю вимог)?». Якщо учень відповідає «так», вчитель виставляє оцінку, якщо «ні», не виставляє, але нагадує: "Ти розумієш, що на перевірочній роботі за такий розв'язок буде саме така відмітка?"

Можна виокремити і виключення з права «відмови від відмітки». Відмовитися від відмітки не можна, якщо на етапі актуалізації будь-якого уроку даються завдання із давно вивчених тем, або якщо проводиться урок узагальнення з давно вивчених тем. Про це бажано учнів попереджати заздалегідь.

За завдання, розв'язані у процесі перевірочних робіт за підсумками теми і контрольних робіт за підсумками групи тим, приблизно відповідає одній чверті навчального року, відмітки ставляться всім учням. У таблиці вимог вони відрізняються від поточних оцінок тим, що обводяться кружечком. Це своєрідний «залік», який не можна обійти. Дані завдання показують навченість, то, як учень оволодів уміннями по використанню знань, освоєних при вивченні даної теми.

Якщо учень не впорався з якоюсь задачею в перевірочній роботі (або не був присутній на ній), то у відповідній графі (графах) таблиці вимог ставиться кружечок без відмітки. Учитель нагадує учневі, що до певного контрольного терміну (наприклад, до кінця чверті) учневі необхідно перескласти відповідний вид завдань, поки не буде продемонстровано успішне розв'язання. Коли учень перездає відповідний вид завдань, в кружечку ставиться отримана відмітка і тільки вона враховується при виведенні підсумкової відмітки за навчальний відрізок (чверть, семестр і т.д.). Якщо учня не влаштовує отримана відмітка (за завдання перевірочної роботи), він має право перескласти відповідний вид завдань до контрольного терміну (наприклад, до кінця чверті).

У таблиці вимог в кружечках виставляються всі відмітки, отримані за дану перевірочну роботу. Учень приймає рішення, які відмітки (види задач перевірочної роботи) він буде перездавати. У встановленому порядку учень перездає завдання. Стара відмітка в таблиці вимог стирається і на її місце в кружечку ставиться та відмітка, на яку учень зміг перездати цей вид завдань. Алгоритми реалізації права учня на відмову від оцінювання та на перездачу представлені у додатку М.

Варто зазначити, що учитель може як виняток замінювати звичайні перездачі роботою над помилками. Порядок можливий наступний. При перевірці роботи зазначити, що в завданні є помилка, але не вказувати, в чому вона. На наступному уроці, роздавши перевірені роботи, частина часу присвятити роботі над помилками, запропонувавши учням самим знайти

помилки і виправити їх. Зібравши роботи знову, перевірити вже тільки ці завдання. Тільки після цього перенести позначки в таблицю вимог (або, якщо необхідно, в класний журнал). Недолік такої роботи в тому, що учень фактично отримує дуже мало часу на усвідомлення помилки, підготовку і виправлення її.

Отже, таблиця вимог стає головним орієнтиром при визначенні вміння, яке знадобилося в результаті виконання завдання. У таблицю вимог можна вже виставляти не тільки відмітки за завдання перевірочних робіт, але і за завдання, розв'язані в ході поточного контролю на інших уроках. На базі таблиць вимог учні спільно з учителем навчаються визначати рівень завдання і рівень успішності за певними ознаками. При цьому учень звикає до відповідальності за свій вибір. Таким чином діти навчаються визначати той рівень, на якому вони можуть і хочуть займатися на даний момент. Учитель починає застосовувати підсумкові оцінки і визначати відмітки.

2.3. Роль критеріїв оцінювання та підсумкового оцінювання для визначення рівнів успішності навчальної діяльності четвертокласників

Розв'язок завдання учнями оцінюється за ознаками рівнів успішності (тільки з 3-го класу). На основі продемонстрованого рівня виставляється відмітка в шкалі, обраній учителем). Обрана шкала (5-бальна, 6-бальна, 10-бальна, 12-бальна) повинна бути співвіднесена з якісними рівнями успішності (див. табл. 2).

Принципово важливо, щоб спочатку учні за ознаками визначали і проговорювали, якого рівня завдання, наскільки успішно воно розв'язане, і тільки потім робили висновок - який бал вони заробили. Спочатку якісна оцінка (рівень) і тільки потім кількісна оцінка (бал).

Таблиця 2

Характеристики і співвіднесення різних шкал оцінювання з якісними рівнями успішності

Рівень	Початковий	Середній	Достатній	Високий
Характеристики	відповідь учня фрагментарна і показує початкові уявлення про предмет вивчення.	учень відтворює основний навчальний матеріал, виконує завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності	учень знає істотні ознаки понять, явищ, зв'язки між ними, вміє пояснити основні закономірності, самостійно застосовує знання в стандартних ситуаціях, робить висновки і виправляє свої помилки	знання учня глибокі, міцні, системні. Він вміє застосовувати їх для виконання творчих завдань, вміє самостійно оцінювати різні ситуації, явища і факти, відстоювати власну позицію.
5-бальна шкала	«2» - незадовільно	«3» - задовільно	«4» - добре «4+» - майже відмінно	«5» - відмінно «5+» - чудово
6-бальна шкала	0 балів - Не розв'язане типове, багато разів відпрацьоване завдання	1 бал - Частково успішне розв'язання (з незначною помилкою або із залученням сторонньої допомоги в якийсь момент рішення) 2 бали - Повністю успішне розв'язання (без помилок і повністю самостійно) типового завдання, подібного тим, що розв'язували вже багато раз, де були потрібні засвоєні вміння і знання	3 бали - Частково успішне розв'язання (з незначною помилкою або із залученням сторонньої допомоги в якийсь момент рішення) 4 бали - Успішне розв'язання без помилок і самостійно нестандартного завдання, де потрібно застосувати нові, одержувані в даний момент знання або отримані знання і вміння, але в новій ситуації.	5 балів - Частково успішне розв'язання (з незначною помилкою або із залученням сторонньої допомоги в певний момент рішення) 6 балів - Повністю успішне розв'язання (без помилок і повністю самостійно) завдання на новий матеріал, яке вимагало самостійно здобутих, не осеманих на уроках знань або нових самостійно набутих умінь
10-бальна шкала	1, 2 бали – мінімум знань 3 - мінімум з частковим засвоєнням	4 бали - достатні знання з частковим засвоєнням 5 балів - повне освоєння	6 балів - з незначною помилкою і невеликою допомогою 7,8 балів - з помилкою, або з допомогою	9 балів 10 балів
12-бальна шкала	1 бал - учень розрізняє об'єкти вивчення. 2 бали –учень відтворює незначну частину навчального матеріалу. 3 бали –учень з допомогою вчителя виконує елементарні завдання.	4 бали - учень з допомогою вчителя відтворює основний навчальний матеріал і може повторити за зразком певну операцію. 5 балів – учень самостійно відтворює основний навчальний матеріал, здатний з помилками і неточностями дати визначення понять, сформулювати правило. 6 балів – розуміє основні положення навчального матеріалу, дає правильні, але недостатньо осмислені відповіді, а також уміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком.	7 балів – учень правильно відтворює матеріал, знає основні теорії і факти, вміє наводити власні приклади; частково контролювати себе. 8 балів – знання учня є достатніми, він застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати зв'язки і залежності між явищами і фактами, робити висновки. Його відповіді логічні, але містять неточності. 9 балів – учень добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання в стандартних ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати, використовує загальновідомі докази.	10 балів - учень має повні, глибокі знання, здатний використовувати їх на практиці і робити висновки. 11 балів –знання учня гнучкі і він аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, а також вміє знаходити інформацію, аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми. 12 балів –учень може використовувати свої глибокі знання як в стандартних, так і в нестандартних ситуаціях, самостійно користуватися джерелами інформації і приймати рішення.

*Приблизний порядок уведення в роботу учнів
способу оцінювання за рівнями успішності*

На початку третього навчання вчитель узагальнює ті базові знання про самооцінювання, які вони набули, нагадує, які навички напрацювали. Він пропонує учням тепер самостійно визначати рівень завдань, які їм пропонуються за трьома категоріями: «прості», «складніші», «важкі». Через кілька уроків, на яких учні звикали ділити завдання на три групи складності, учитель може запропонувати визначити дітей ознаку, за якою вони поділяють завдання на ці категорії. Учні поступово (або відразу) доходять висновку, що це – новизна. Деякі завдання вже розв'язувалися не раз, вони знайомі і тому дуже прості у виконанні. Інші завдання учні навчилися виконувати не так давно, досвід розв'язання подібних завдань ще не достатній, але він є, тому завдання можна виконати з підтримкою учителя чи інших дітей і т.д.

Учитель вивішує поряд з дошкою ватманський лист, на якому будуть фіксуватися ознаки рівнів завдань, які виокремлять учні у процесі обговорення з вчителем. На ватмані записуються три слова: «просто», «складніше», «важко». Виокремлена учнями ознака, записується на цей плакат, навпроти відповідного рівня. Таким чином, протягом декількох уроків (може бути, і одного) на плакаті складається таблиця, у якій відображено три рівня завдань і їхні ознаки. Коли учні усвідомили і перерахували всі ознаки, вчитель в діалозі з учнями позначає кожен рівень новим словом: «середній», «достатній», «високий», пояснюючи, що досягнення кожного з рівнів - це успіх! На наступних уроках учні навчаються вживати нові слова на позначення рівня важкості завдань і визначати можливість розв'язання завдання як успіх на достатньому, середньому або високому рівні. При цьому вони звикають надавати якісну оцінку своїй роботі.

Може виникнути ситуація, коли завдання не завжди розв'язане повністю правильно або не завжди виконане повністю самостійно, тоді до слова, яке позначає рівень успішності розв'язання, учні навчаються додавати слова «не цілком достатньо», «близько до високого рівня».

На завершувальному етапі учитель з учнями визначають, що на кожному з рівнів навчальне завдання може бути розв'язане повністю успішно (без помилок і повністю самостійно) або частково успішно (з незначною помилкою або зі сторонньою допомогою в якийсь момент). Тоді для позначення виниклої ситуації навпроти кожного рівня (середнього, достатнього і високого) записуються слова «повністю» та «частково». Так на плакаті-таблиці «Ознаки рівнів успішності» виникає 6 позицій. Залишається кожної з них присвоїти по одному балу. Крім того, в діалозі з учнями вчитель домовляється з ними, що «частково досягнутий необхідний рівень» - це «1 бал успішності», «повністю необхідний рівень» - «2 бали успішності» і так далі.

При подальшому опрацюванні таблиці будь-яке завдання можна не тільки оцінити, але і відзначити за балами успішності. Введення способу оцінювання за рівнями успішності завершено. Виходячи з практичного досвіду, на весь цей шлях потрібно вся перша чверть.

Щодо особливих ситуацій, які можуть виникнути під час оцінювання згідно обраних критеріїв, то вони мають вирішуватись відповідно до основних принципів формуального оцінювання. Так, якщо учень пропустив заняття і вивчив матеріал самостійно, то для такого учня при виконанні ним завдання необхідного рівня це завдання зараховується як програмний рівень. Якщо матеріал не пройдений через певні об'єктивні причини, наприклад, хвороба вчителя, а перевірюча робота повинна бути проведена за планом, то для учнів, які виконали завдання з матеріалу, що вони не вивчали, рівень також збільшується на 1 бал. Крім того, бувають учні, яким подобається обговорювати чужі роботи, виконані на максимальному рівні, шукати в них помилки та недоліки, але самі вони при цьому не хочуть працювати на цьому рівні. Вчителю необхідно адекватно реагувати в такій ситуації.

Тепер варто звернути увагу на особливості підсумкової оцінки при формуальному оцінюванні та визначення підсумкової відмітки. Підсумкові оцінка і відмітка підраховуються учителем не за число уроків чверті, а за навчальний модуль - дидактично цільну завершену частину навчального

матеріалу, який учні вивчали більшу частину чверті. Отже, підсумкові оцінку і позначку потрібно починати вираховувати тоді, коли закритий, завершений навчальний модуль в даній чверті (півріччі, семестрі), проведена перевірна робота. Підсумкова оцінка по предмету виражається в характеристиці (усній / письмовій) учителем, учнем, батьком продемонстрованого учнем в даній темі (чверті) рівня можливостей. Писати цю характеристику на кожного учня в кінці чверті або року не треба. Ця характеристика може бути зроблена при необхідності в будь-який момент на основі оцінок учня за різні вміння в таблиці вимог. Підсумкова оцінка може оформлюватись, наприклад, таким чином:

За _____ навчальний рік учень _____ класу (П.І.П) _____ продемонстрував володіння усіма (деякими - якими саме) необхідними вміннями з предмета _____. З них на достатньому рівні – частково _____, повністю - _____, на середньому рівні – частково _____, повністю _____, на високому рівні - _____. Особливі успіхи були відзначені по лінії розвитку _____ (кілька разів демонстрував високий рівень). Найбільші труднощі викликали навчальні завдання на вміння _____. Висновок – є підстави для зарахування (П.І.) _____ в профільний клас».

Учитель повинен мати на увазі, що підсумкова оцінка - це показник рівня навченості, який учень продемонстрував протягом вивчення конкретного навчального модуля (групи тем, чверті, півріччя, року). Цей показник вираховується відповідно до таблиці вимог як середньоарифметичне з поточних відміток, що виставлялися за згодою учня, і обов'язкових відміток за перевірні та контрольні роботи з урахуванням їх перездач. Якщо вчитель використовував не 12-бальну шкалу, а 12-бальне оцінювання є обов'язковим для фіксації результатів навчальних досягнень учнів у даній школі, то отримане середнє арифметичне перекладається для виставлення в класний журнал.

З точки зору розвивального навчання краще якомога рідше виводити середньоарифметичну підсумкову оцінку, оскільки при усередненні зникають показники індивідуальної освітньої траєкторії кожного учня. У цьому сенсі

оптимальним було б виведення однієї підсумкової відмітки за навчальний рік або за освітню ступінь на підсумковій атестації (кінець 4-го класу). Згідно із законом «Про освіту» будь-яка школа має право прийняти таке рішення. Однак реальність така, що в масовому порядку школи прийдуть до цього не скоро. Відповідно, ми рекомендуємо виводити середньоарифметичну підсумкову оцінку за усталеною практикою в кінці чверті.

Порядок виведення підсумкової відмітки

- 1) Складаються всі бали за завдання перевірочних робіт (в тому числі і порожні кружечки, якщо вони залишилися) і за завдання поточного контролю (які були виставлені за бажанням учня).
- 2) Отримана сума ділиться на загальне число відміток (з урахуванням порожніх кружечків, якщо вони залишилися) і виходить середньоарифметичний бал з сотими частками. Саме цей середньоарифметичний бал (з сотими) і є підсумковою оцінкою, яка виставляється в кінці таблиці вимог.
- 3) Для виставлення традиційної підсумкової позначки (за чверть, рік) в класний журнал середньоарифметичний бал переводиться в традиційну позначку з округленням до цілих.

Порядок дій при визначенні підсумкових оцінок наступний. За тиждень до виставлення підсумкових оцінок учитель пропонує учням самостійно підрахувати підсумковий бал успішності за відмітками в таблицях вимог: або в своїх щоденниках, якщо точно виставляли оцінки, або по таблиці вимог вчителя. Учитель повинен уточнити у кожного учня, чи його влаштовує та підсумкова відмітка, яка вийшла як середнє арифметичне відміток за окремі досягнення. Учні, незадоволені своїм результатом, домовляються з учителем про терміни перескладання найнижчих результатів перевірочної роботи, щоб поліпшити свій середньоарифметичний результат. Якщо в учня всі завдання перевірочної роботи виконані не нижче повного необхідного рівня, він може вибрати завдання підвищеної складності.

Після закінчення термінів всіх перездач учитель вираховує середньоарифметичний бал і оголошує учням остаточні підсумкові оцінки. Учитель виставляє в таблицю вимог позначки за вивчений навчальний модуль. Ця таблиця вимог закривається, і підсумкові оцінки переводяться в класний журнал. Якщо до кінця чверті проводяться уроки наступного навчального модуля, то вчитель починає заповнювати нову таблицю вимог - наступного навчального модуля. У неї виставляються поточні оцінки, які враховуються вже при визначенні наступної підсумкової позначки.

Отже, надання учням можливості самостійно підраховувати свою підсумкову оцінку перетворює процес оцінювання на навчання. Він надає учням можливості нести відповідальність за свої рішення, визначати власний рівень домагань, обирати доступне навантаження під час оволодіння новим матеріалом.

ВИСНОВКИ

Аналіз стану досліджуваної проблеми у законодавчих актах та нормативних документах, у педагогічній літературі дозволив визначити, що Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головною метою було проголошено – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння.

Сьогодні в Україні є велика проблема з ідеологією оцінювання – вона каральна. Також, компетентнісний підхід, який є одним із основних елементів Нової української школи, неможливо впровадити без змін підходів до оцінювання та вимірювання знань учнів. Саме тому одним із важливих напрямків впровадження освітньої реформи є створення стимулюючої системи оцінювання. Основна її мета – підкреслювати досягнення учнів на рівні з помилками. Для цього оцінки мають слугувати для аналізу індивідуального прогресу і плануванню індивідуального темпу навчання, а не ранжуванню учнів, тобто бути рекомендаціями до дії.

Одним з підходів до оцінювання є підхід формувального оцінювання, або оцінювання для навчання. При такому підході змінюється роль учителя, навчальний процес будується на основі співпраці між його учасникам. Оцінка здійснюється безперервно, оцінюється сам процес руху до якісного результату. Частина повноважень переходить до учня, таким чином, трансформуючись у самоконтроль і самооцінку. Формувальне оцінювання дозволяє вчителю відстежувати процес просування кожного учня до цілей їх навчання, допомагає йому корегувати свою роботу на ранньому етапі, а учневі відчувати відповідальність за своє навчання.

Особливості технік формувального оцінювання полягають у використанні аналітичних інструментів і прийомів для вимірювання рівня освоєння, прогресу учня в процесі пізнання. На сьогодні в новій системі освіти існують такі техніки і прийоми оцінювання як лист загальнонавчальних досягнень, зворотний зв'язок, критеріальне оцінювання, самооцінювання та взаємооцінювання.

Експериментальне дослідження підготовки майбутніх учителів дозволило встановити та описати високий, середній і низький рівні сформованості готовності до оцінювання навчальних досягнень учнів за спеціально розробленими критеріями. У роботі подано кількісну і якісну оцінку показників розвитку окремих компонентів та готовності загалом.

Серед найбільш поширених помилок, які допускають сучасні вчителі під час здійснення оцінювання навчальних досягнень учнів відсутність самооцінної діяльності учнів, оскільки учні не готові до здійснення самооцінювання, учитель не пояснює їм, як це робити; відсутність словесного оцінювання, виставляння відміток без пояснень; оцінювання відміткою окремих дій, фразу а не реально виконаного завдання; автритарність при виставленні відміток тощо.

На жаль, отримані дані емпіричного дослідження не дають нам можливості стверджувати про високий рівень обізнаності сучасних українських вчителів з технологією формувального оцінювання. Вони не знайомі з основними принципами, які відрізняють констатувальне оцінювання від розвивального, вони використовують старі підходи до фіксації результатів оцінювання дітей, не навчають їх самостійно визначати рівень складності виконуваних завдань, рівень власної успішності тощо

З метою покращення ситуації, яка склалася у сучасних школах, ми розробили технологію формувального оцінювання, яка спрямована на реалізацію основних векторів освітніх реформ нашої країни. Упорядкували правила та алгоритми оцінювання компетентностей, спробували технологізувати процес оцінювання в початковій школі.

Основні етапи запровадження технології формувального оцінювання:

- 1) розрізнення оцінки будь-яких дій і відмітки за розв'язання навчального завдання, підготовка учнів до самооцінювання, робота учителя над сепаратним оцінюванням; опанування технології роботи з таблицею вимог;
- 2) уведення таблиці вимог у спільне користування учителя й учнів;
- 3) запровадження права відмови від відмітки і права перездачі. Знайомство учнів із рівнями успішності.
- 4) надання дітям можливості самостійно виводити свою підсумкову оцінку, вираховувати свою підсумкову оцінку.

Отже, таблиця вимог має стати головним орієнтиром при визначенні вміння, яке знадобилося в результаті виконання завдання. Співпрацюючи з учителем під час заповнення таблиці вимог, учень звикає до відповідальності за свій вибір. Таким чином діти навчаються визначати той рівень, на якому вони можуть і хочуть займатися на даний момент. Учитель починає застосовувати підсумкові оцінки і визначати відмітки. Надання ж учням можливості самостійно підраховувати свою підсумкову оцінку перетворює процес оцінювання на навчання. Він надає учням можливість нести відповідальність за свої рішення, визначати власний рівень домагань, обирати доступне навантаження під час оволодіння новим матеріалом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бережинська Т. В. Формування готовності майбутнього вчителя до оцінювання навчальних досягнень молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 « Теорія та методика професійної освіти» / Т. В. Бережинська. – Київ, 2007. – 24 с.
2. Біляковська О. Дидактичні вимоги до організації контрольної оцінювальної діяльності майбутнього вчителя / О. Біляковська // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2013. – № 8. – С. 20–28.
3. Біляковська О. Константи гуманної педагогіки в оцінюванні навчальних досягнень учнів / Ольга Біляковська // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. Випуск 53, 2015. – С.327-332.
4. Біляковська О. Контрольно-оцінювальна діяльність учителя: теоретичні аспекти / О. Біляковська // Педагогічна освіта: теорія і практика. Збірник наукових праць. – 2013. – Випуск 14. – С. 336–340.
5. Борисенко І. Функції оцінювання навчальних досягнень учнів початкових шкіл Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії / І. Борисенко // Порівняльно-педагогічні студії. - 2013. - № 1. - С. 35-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppstud_2013_1_7, вільний. – Назва з екрана.
6. Буханевич Н. В. Об'єкти, функції і види контролю навчальних досягнень учнів [Електронний ресурс] / Н. В. Буханевич // Модернізація вищої освіти у контексті євро інтегральних процесів. – 2007. – С. 299–303. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/5618/2/Стаття.pdf>
7. Глазова В. В. Виявлення готовності вчителя до контрольної оцінювальної діяльності [Електронний ресурс] / В. В. Глазова – Режим доступу до ресурсу: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/2_2011/3.pdf, вільний. – Назва з екрана.
8. Головіна О. Навіщо та як учням оцінювати себе. Закордонний досвід [Електронний ресурс] / Ольга Головіна // НУШ : Нова Українська школа. - Проект створений ГО "Смарт Освіта" у партнерстві з МОН України для

- комунікації реформи "Нова Українська Школа". – 30.08.2019 р. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/articles/navishho-ta-yak-uchnyam-otsinyuvaty-sebe-zakordonnyj-dosvid/>, вільний. – Назва з екрана.
9. Головіна О. Фінський досвід освіти. Як і навіщо учні у Фінляндії оцінюють себе [Електронний ресурс] / Ольга Головіна // НУШ : Нова Українська школа. - Проект створений ГО "Смарт Освіта" у партнерстві з МОН України для комунікації реформи "Нова Українська Школа". – 12.03.2019 р. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/articles/finskyj-dosvid-osvity-yak-i-navishho-uchni-u-finlyandiyi-otsinyuyut-sebe/>, вільний. – Назва з екрана.
10. Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://licei.lutsk.ua/files/regulations/zagalni_kryterii_ocinjuv.doc, вільний. – Назва з екрана.
11. Ідемо до школи – від Австралії до Канади : Канада: Відсутність батьківських зборів і конфіденційність таблицю [Електронний ресурс] / Максим Наливайко // УКРІНФОРМ : Мультимедійна платформа іномовлення в Україні. – 31.08.2010 р. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2527819-idemo-do-skoli-vid-avstralii-do-kanadi.html/>, вільний. – Назва з екрана.
12. Ідемо до школи – від Австралії до Канади : Польща: Різні терміни канікул у регіонах і «Зелена школа» [Електронний ресурс] / Юрій Банахевич // УКРІНФОРМ : Мультимедійна платформа іномовлення в Україні. – 31.08.2010 р. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2527819-idemo-do-skoli-vid-avstralii-do-kanadi.html/>, вільний. – Назва з екрана.
13. Кабан Л. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів у новій українській школі [Електронний ресурс] / Л. В. Кабан // Народна освіта. – 2017. – № 1 (31). – С. 88–95. – Режим доступу:

https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4471, вільний. – Назва з екрана.

14. Квас О. Дитиноцентризм у науках про виховання: історичний аспект: монографія / Олена Валеріївна Квас. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2011. – 300с.
15. Коберник І. Оцінювання в Новій українській школі: ресурс для розвитку замість вироку [Електронний ресурс] / Іванна Коберник // НУШ : Нова Українська школа. - Проект створений ГО "Смарт Освіта" у партнерстві з МОН України для комунікації реформи "Нова Українська Школа". – 2018. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/otsinyuvannya-v-novij-ukrayinskij-shkoli-resurs-dlya-rozvytku-zamist-vyroku/>, вільний. – Назва з екрана.
16. Коберник І., Топол В. Оцінювання по-новому: як закордонний досвід оцінювання в початкових класах можна використати в Україні [Електронний ресурс] / Іванна Коберник, Вікторія Топол // НУШ : Нова Українська школа. - Проект створений ГО "Смарт Освіта" у партнерстві з МОН України для комунікації реформи "Нова Українська Школа". – 02.05.2019 р. – Режим доступу : <https://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-po-novomu-yak-zakordonne-otsinyuvannya-v-pochatkovyh-klasah-mozhna-vukorystaty-v-ukrayini/> , вільний. – Назва з екрана.
17. Козел Л. Особливості діяльності вчителя при застосуванні безбального оцінювання навчальних досягнень молодших школярів / Л. Козел // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2014. – № 10 (Ч. 1). – С. 62–70.
18. Левківський М.В. Історія педагогіки: навч.-метод. посібник / М.В. Левківський – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
19. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2009. – 670 с.
20. Методичні рекомендації щодо формувального оцінювання учнів 1 класу (до листів МОН від 18.05.2018 № 2.2-1250 та від 21.05.2018 № 2.2-1255) -

[Електронний ресурс]. – Міністерство освіти і науки України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу:

[https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%32%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/05/21/Method.rekom.do-](https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%32%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/05/21/Method.rekom.do-otsinyuvannya2018.doc.)

[otsinyuvannya2018.doc.](https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%32%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2018/05/21/Method.rekom.do-otsinyuvannya2018.doc.) , вільний. – Назва з екрана.

21. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. N. M. Bibik. — Київ : Літера ЛТД, 2018. — 160 с.
22. Онопрієнко О. В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення / О. В. Онопрієнко // Український педагогічний журнал. – 2016. – № 4. – С. 36–42.
23. Організаційно-методичні засади освітнього процесу у спеціальних закладах освіти в 2018/2019 навчальному році : Лист МОН України від 06.08.2018 № 1/9-485 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v_485729-18, вільний. – Назва з екрана.
24. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи (додаток до наказу МОН України від 19 серпня 2016 року № 1009) - [Електронний ресурс] / Сайт МОН України. – Режим доступу : old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-i.pdf
25. Освіта в Україні: базові індикатори : Інформаційно-статистичний бюлетень результатів діяльності галузі освіти у 2017/2018 н. р. - ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2018. – 209 с.
26. Павлова С. Критеріальна система визначення рівнів сформованості оцінювальної компетентності вчителів початкових класів [Електронний ресурс] / С.О. Павлова // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology. – 2014. – II(17), Issue: 35. – С. 73–77. – Режим доступу до ресурсу : http://www.seanewdim.com/uploads/3/4/5/1/34511564/pavlov_s._o._criteriabased_system_for_determining_the_levels_of_development_of_assessment_of_competence_of_primary_school_teachers.pdf

27. Полонська Т. Оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи з іноземних мов у контексті компетентнісного підходу / Т. Полонська // Проблеми сучасного підручника. - 2019. - Вип. 22. - С. 224-237. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psp_2019_22_24
28. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти : Постанова КМУ від 24 липня 2019 р. № 688-р [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF> , вільний. – Назва з екрана.
29. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти : Постанова КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87 [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF> , вільний. – Назва з екрана.
30. Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання учнів другого класу : Наказ МОНУ від 27 серпня 2019 р. №1154 [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/novaukrschool/08/29/2-klas-nush.pdf>, вільний. – Назва з екрана.
31. Про освіту : Закон України [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>, вільний. – Назва з екрана.
32. Про схвалення Концепції реалізації політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14.12.2016 р. № 988-р [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіційний веб портал]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80> , вільний. – Назва з екрана.

- 33.Пушкар Т.М. Формування готовності майбутніх учителів філологічних спеціальностей до міжособистісної взаємодії засобами комунікативних технологій [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Пушкар Тетяна Миколаївна ; Житомир. держ. ун-т ім. Івана Франка. - Житомир, 2016. - 20 с.
- 34.Савченко О. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи / Олександра Савченко // Рідна школа. - 2018. - № 1/2. - С. 3–7.
- 35.Сидоренко В.В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати / Вікторія Сидоренко // Методист. - №5. – травень. -
- 36.Сидоренко В.В. Нова українська школа: концептуальні орієнтири / матеріали методологічного семінару з онлайн-трансляцією «Освітньо-філософські засади Нової української школи», 18 жовтня 2017 року, м. Київ, Україна м. Київ, Україна. Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708457/>, вільний. – Назва з екрана.
- 37.Система оценок во Франции [Электронный ресурс] / перевод с франц. А.Ратай // Вести образования. – Электронная газета. – 2 авг. 2018 г. – Режим доступа : https://vogazeta.ru/articles/2018/8/2/international/4168-sistema_otzenok_vo_frantsii, вільний. – Назва з екрана.
- 38.Система оцінювання у Новій українській школі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vseosvita.ua/webinar/sistema-ocinuvanna-v-novijukrainskij-skoli-7.html>, вільний. – Назва з екрана.
- 39.Топол В. Як по-новому оцінюватимуть учнів перших класів [Електронний ресурс] / Вікторія Топол // НУШ : Нова Українська школа. - Проект створений ГО "Смарт Освіта" у партнерстві з МОН України для комунікації реформи "Нова Українська Школа". – 2018. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/yak-po-novomu-otsinyuvatymut-uchniv-pershyyh-klasiv/>, вільний. – Назва з екрана.

- 40.Щербак О. І. Теорія і практика оцінювання навчальних досягнень : навч.-метод. посіб. / О. І. Щербак, Н. З. Софій, Б. Ю. Бович / За наук. ред. О. І. Щербак. – Івано-Франківськ : «Лілея-НВ», 2014. – 136 с.
- 41.Юсип'юк І. Ідемо до школи – від Австралії до Канади : Австралія: Школа - це приємно, весело і цікаво [Електронний ресурс] / Іван Юсип'юк // УКРИНФОРМ : Мультимедійна платформа іномовлення в Україні. – 31.08.2010 р. – Режим доступу : <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2527819-idemo-do-skoli-vid-avstralii-do-kanadi.html/>, вільний. – Назва з екрана.
- 42.Andrew C. Compulsory Assessment System in the INCA Countries : Thematic Probe / Catherin Andrew, Ruth Brown, Claire Sargent, Sharon O'Donell. – London : INCA, QCA, 2007. – 94 p.
- 43.Black P. Inside the Black Box: Raising Standards through Classroom Assessment / Paul Black, Dylan Wiliam // Phi Delta Kappan. – 1998. – Vol. 80, No. 2 (October). – P. 1–12.
- 44.EURYDICE. National Testing of Pupil in Europe: Objectives, Organisation and Use of Results. United Kingdom (England, Wales and Northern Ireland). – Brussels : Education, Audiovisual and Culture Executive Agency (EACEA P9 Eurydice), 2009. – 110 p.
- 45.OECD-Centre for Educational Research and Innovation. Formative Assessment. Improving Learning in Secondary Classrooms. – Paris : OECD Publishing, 2005. – 279 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Свідоцтво досягнень українського учня

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ

ім'я та прізвище учня / учениці _____

назва закладу освіти _____

навчальний рік _____

Звіт (промисловий) підсумковий _____ клас _____

Характеристика особисті досягнень	має значні успіхи	демонструє позитивний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	потребує значної уваги і допомоги
Виваляє інтерес до навчання				
Активно працює на уроці				
Ставить запитання про нове, незрозуміле				
Виваляє старанність у навчанні				
Працює зосереджено				
Виваляє самостійність у роботі				
Доброзичливо ставиться до оточуючих				
Співпрацює з іншими дітьми				
Вирішує конфлікти мирним шляхом				
Знаходить успішні шляхи вирішення проблем				
Дотримується правил поведінки під час уроку, гри, відпочинку				
Бере відповідальність за свої дії				

Характеристика особисті досягнень	має значні успіхи	демонструє позитивний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	потребує значної уваги і допомоги
Українська мова, мова корінних народів та національних меншин (мова навчання)				
Уважно слухає і розуміє коротке висловлення				
Вступає в діалог на теми, які викликають зацікавлення				
Дотримується правил спілкування: привітання, прощання, подяка, прохання, запитання				
Зрозуміло висловлює власні потреби, відчуття, спостереження				
Знає всі літери абетки, читає з відповідною інтонацією і розуміє зміст простих коротких текстів				
Висловлює власне ставлення до прочитаного				
Виваляє інтерес до читання, відповідає на запитання, про що (про кого) любить читати				
Називає і розбиває письм. всі рукописні мови й великі літери алфавіту				
Спишує слова і речення з друкованого і рукописного тексту				
Пише прості короткі висловлювання: переписує, пише з пам' яті, під диктування слова (в яких написання збігається зі звучанням), речення з 3-4 слів				
Математика				
Орієнтується у просторі, пояснює розташування предметів				
Додає і віднімає числа у межах 10 (називає)				
Лічить об'єкти і запісує числа у межах 10/100 (називає)				
Записує і виконує дії з числами у межах 10/100				
Позначає числа у межах 10				
Розв'язує прості задачі				
Розрізняє геометричні форми предметів між собою				
Вимірює довжини об'єктів за допомогою подручних засобів, лінійки				

Характеристика особисті досягнень	має значні успіхи	демонструє позитивний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	потребує значної уваги і допомоги
Я досліджую світ				
Цікавиться темами, що вивчаються, виявляє дивовижність до навколишнього світу				
Розповідає про себе, свою сім'ю, місце проживання				
Дотримується правил поведінки в громадських місцях, на природі				
Дотримується правил безпеки під час різних видів діяльності				
Встановлює найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі				
Проводить найпростіші спостереження і дослідження у навколишньому світі				
Технології				
Пропонує і втілює власні творчі ідеї				
Навколишнім чином користується матеріалами та інструментами				
Планує дії та виготовляє власний виріб				
Мистецтво				
Висловлює своє ставлення до мистецьких творів				
Охоче бере участь у спільних співках				
Відтворює прості ритми				
Втілює власні ідеї в художні образи				
Створює художні образи різними засобами				
Фізична культура				
Виваляє інтерес до рухових видів діяльності, ігор				
Дотримується встановлених умов та правил гри				

Характеристика особисті досягнень	має значні успіхи	демонструє позитивний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	потребує значної уваги і допомоги
Іншомовна освіта				
Розпізнає знайомі слова у супроводі мовлення, наприклад, у книжці з малюнками, де використовується знайома лексика				
Розуміє просту особисту інформацію (ім'я, вік, місце проживання, країна походження), а також розуміє запитання на цю тему, спрямовані безпосередньо на особистість				
Продукую короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (ім'я, адреса, родина)				
Пише короткі фрази для надання базової інформації (ім'я, адреса, родина), вивчає і використовує прості слова				
Вивчає найпростіші валентні форми вітання, прощання, подяки, прохання				
Рекомендації вчителя _____				
_____				
_____				
_____				
Пропозиції діві _____				
Учитель _____				
Побажання батьків або осіб, що їх замінюють _____				
_____				
_____				

(Будь ласка, заповнити та повернути один примірник до школи)

Додаток Б

Канадська форма оцінювання

Ontario Ministry of Education **Elementary Provincial Report Card**

Date: _____

Student: _____	OEN: _____	Days Absent: _____	Total Days Absent: _____
Grade: _____	Teacher: _____	Times Late: _____	Total Times Late: _____
Board: _____		School: _____	
Address: _____		Address: _____	
Principal: _____		Telephone: _____	

GRADE IN SEPTEMBER ➔ _____

E – Excellent   G – Good   S – Satisfactory   N – Needs Improvement

Learning Skills and Work Habits	Organization
Responsibility ☐ E ☐ G ☐ S ☐ N - Fulfills responsibilities and commitments within the learning environment. - Completes and submits class work, homework, and assignments according to agreed-upon timelines. - Takes responsibility for and manages own behaviour.	Organization ☐ E ☐ G ☐ S ☐ N - Devises and follows a plan and process for completing work and tasks. - Establishes priorities and manages time to complete tasks and achieve goals. - Identifies, gathers, evaluates, and uses information, technology, and resources to complete tasks.
Independent Work ☐ E ☐ G ☐ S ☐ N - Independently monitors, assesses, and revises plans to complete tasks and meet goals. - Uses class time appropriately to complete tasks. - Follows instructions with minimal supervision.	Collaboration ☐ E ☐ G ☐ S ☐ N - Accepts various roles and an equitable share of work in a group. - Responds positively to the ideas, opinions, values, and traditions of others. - Builds healthy peer-to-peer relationships through personal and media-assisted interactions. - Works with others to resolve conflicts and build consensus to achieve group goals. - Shares information, resources, and expertise, and promotes critical thinking to solve problems and make decisions.
Initiative ☐ E ☐ G ☐ S ☐ N - Looks for and acts on new ideas and opportunities for learning. - Demonstrates the capacity for innovation and a willingness to take risks. - Demonstrates curiosity and interest in learning. - Approaches new tasks with a positive attitude. - Recognizes and advocates appropriately for the rights of self and others.	Self-Regulation ☐ E ☐ G ☐ S ☐ N - Sets own individual goals and monitors progress towards achieving them. - Seeks clarification or assistance when needed. - Assesses and reflects critically on own strengths, needs, and interests. - Identifies learning opportunities, choices, and strategies to meet personal needs and achieve goals. - Persists and makes an effort when responding to challenges.
Strengths/Next Steps for Improvement	

0461C (201407) © Queen's Printer for Ontario, 2014 **Grades 1-6** Page 1 of 4

Student	Report	OEN	Grade	Strengths/Next Steps for Improvement	
	1 2				
Language ☐ NA Reading ☐ ESL/E/LD ☐ EP Writing ☐ ESL/E/LD ☐ EP Oral Communication ☐ ESL/E/LD ☐ EP Media Literacy ☐ ESL/E/LD ☐ EP					
	French ☐ NA Listening ☐ ESL/E/LD ☐ EP Speaking ☐ ESL/E/LD ☐ EP Reading ☐ ESL/E/LD ☐ EP Writing ☐ ESL/E/LD ☐ EP Com. Immersion ☐ Extended				Oral Communication, Reading, Writing
	Native Language ☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ NA				
	Mathematics ☐ French Number Sense and Numeration ☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ NA Measurement ☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ NA Geometry and Spatial Sense ☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ NA Patterning and Algebra ☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ NA Data Management and Probability ☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ NA				Life Systems, Structures and Mechanisms, Matter and Energy, Earth and Space Systems
Science and Technology ☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ French					

0461C (201407) © Queen's Printer for Ontario, 2014 **Grades 1-6** Page 2 of 4

Student	Report	OEN	Grade	Strengths/Next Steps for Improvement
	1 2			
Social Studies ☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ French				Heritage and Identity, People and Environments
	Health and Physical Education Health Education: Healthy Living, Living Skills ☐ ESL/E/LD ☐ EP Physical Education: Active Living, Movement Competence, Living Skills ☐ ESL/E/LD ☐ EP			
	The Arts Dance ☐ French ☐ EP ☐ NA Drama ☐ French ☐ EP ☐ NA Music ☐ French ☐ EP ☐ NA Visual Arts ☐ French ☐ EP ☐ NA			
	☐ ESL/E/LD ☐ EP ☐ NA			
XC Elementary Provincial Report Card (Please have your child complete the form below, and return it to your child's teacher.) XC				
Student: _____	Grade: _____	OEN: _____	Teacher: _____	
Student's Comments • My best work is: • My goal for improvement is: Student's Signature ☒				

0461C (201407) © Queen's Printer for Ontario, 2014 **Grades 1-6** Page 3 of 4

Student	Report	OEN	Grade	Strengths/Next Steps for Improvement
	1 2			
Letter Grade Achievement of the Provincial Curriculum Expectations				
A- to A+ The student has demonstrated the required knowledge and skills with a high degree of effectiveness. Achievement surpasses the provincial standard. (Level 4) B- to B+ The student has demonstrated the required knowledge and skills with considerable effectiveness. Achievement meets the provincial standard. (Level 3) C- to C+ The student has demonstrated the required knowledge and skills with some effectiveness. Achievement approaches the provincial standard. (Level 2) D- to D+ The student has demonstrated the required knowledge and skills with limited effectiveness. Achievement falls much below the provincial standard. (Level 1) R The student has not demonstrated the required knowledge and skills. Extensive remediation is required. I Insufficient evidence to assign a letter grade.				
ESL/E/LD – Achievement is based on expectations modified from the curriculum expectations for the grade to support English language learning needs. IEP – Individual Education Plan NA – No instruction for subject/strand for reporting period				
To Parents/Guardians and Students: This copy of the report card should be retained for reference. The original or an exact copy has been placed in the student's Ontario Student Record (OSR) folder and will be retained for five years after the student leaves school.				
Teacher's Signature ☒		Principal's Signature ☒		
XC Elementary Provincial Report Card (Please complete, sign, and detach the form below, and return it to your child's teacher.) XC				
Student: _____	Grade: _____	OEN: _____	Teacher: _____	
Parent's/Guardian's Comments • My child has improved most in: • I will help my child to: ☐ I have received this report card. Parent's/Guardian's name (please print) Signature Date ☐ I would like to discuss this report card. Please contact me. Telephone (day): _____ Telephone (evening): _____				

0461C (201407) © Queen's Printer for Ontario, 2014 **Grades 1-6** Page 4 of 4

Додаток В

Свідоцтво успішності учня (Німецький зразок)

Навчальний рік _____

Клас 1

Табель учня початкової школи

ПІБ учня _____, Дата народження _____.

Загальний звіт про рівень навчального розвитку та успішності, враховуючи рівень старанності та соціальну поведінку в школі:

Рівень навчання, старанності та соціальної поведінки

	... зроблені значні успіхи.	... зроблені значні кроки вперед.	... покращення знань з допомогою вчителя.	... ще потребує багато допомоги.
Навчання та робота на уроці				
Цікавиться новими темами та завданнями.				
Швидко скоплює новий навчальний матеріал.				
Бере активну участь на уроці.				
Працює зосереджено та старанно.				
Працює у відповідному темпі.				
Працює витривало.				
Працює сконцентровано.				
Знаходить успішні шляхи розв'язання, рішення проблем, питань.				
Працює самостійно.				
Соціальна поведінка				
Переймає відповідальність за себе та за інших.				
Вирішує конфлікти мирним шляхом.				
Успішно співпрацює з іншими учнями.				

Німецька мова	... зроблені значні успіхи.	... зроблені значні кроки вперед.	... покращення знань з допомогою вчителя.	... ще потребує багато допомоги.
Усне мовлення та сприймання на слух				
Говорить та відповідає повними реченнями.				
Розповідає зв'язно та зрозуміло.				
Висловлюється в межах тем, пов'язаних з його життєвим досвідом та поза межами цих тем.				
Уважно слухає, ставить запитання, обгрунтовує.				
Дотримується основних правил розмови.				

Письмо	... зроблені значні успіхи.	... зроблені значні кроки вперед.	... покращення знань з допомогою вчителя.	... ще потребує багато допомоги.
Піше букви вивчено та розбірливо, окремими літерами.				
Дотримується вільної в'язності між словами та рідками.				
Може списувати друкований текст.				
Може писати слова під диктовку.				
Використовує письмо для коротких повідомлень.				

Читання та опрацювання текстів	... зроблені значні успіхи.	... зроблені значні кроки вперед.	... покращення знань з допомогою вчителя.	... ще потребує багато допомоги.
Читає та розуміє слова, що часто вживаються.				
Читає та розуміє прості речення.				
Читає та розуміє невеликі тексти.				
Показує інтерес до читання та ініціює його.				

Країнознавство та природознавство	... зроблені значні успіхи.	... зроблені значні кроки вперед.	... покращення знань з допомогою вчителя.	... ще потребує багато допомоги.
Показує інтерес до тем, про які йдеться.				
Ініціює обговорення певних тем на уроці.				
Робить маленькі доповіді на уроці.				
Може вільно розповідати отримані знання.				
Може вільно розповідати матеріал, який був опрацьований групою учнів так, щоб він був зрозумілим для інших.				
Проявляє інтерес до зображення у книзі та шкільних засобів навчання.				
Працює та розвиває власні ідеї.				
Творчо виконує завдання.				
Бережно обслуговує з матеріалами та інструментами.				

Музика	... зроблені значні успіхи.	... зроблені значні кроки вперед.	... покращення знань з допомогою вчителя.	... ще потребує багато допомоги.
Із задоволенням бере участь у спільних співках.				
Бере участь в ігрових співках та танцях.				
Може відтворити задані ритми.				

Мистецтво	... зроблені значні успіхи.	... зроблені значні кроки вперед.	... покращення знань з допомогою вчителя.	... ще потребує багато допомоги.
Із задоволенням виконує творчі завдання.				
Розвиває власні ідеї.				
Виконує завдання творчо та спритно.				
Найближчим чином користується матеріалами та інструментами.				

Математика	... зроблені значні успіхи.	... зроблені значні кроки вперед.	... покращення знань з допомогою вчителя.	... ще потребує багато допомоги.
Діапазон чисел та дії з рахування				
Знає числа у межах 20.				
Може виконувати дії з числами у межах 20.				
Радує у межах 20.				
Може виконувати віднімання у межах 10 усно.				
Може вирішувати прості задачі.				
Може успішно працювати зі змінною умовою задачі.				
Може зрозуміти та обчислити просту задачу усно.				
Цифри та запис завдань				
Може правильно писати цифри.				
Може окремо писати завдання задачі на папері у квітнику.				
Геометрія				
Може орієнтуватися в просторі, пояснити розташування речей.				
Може розрізняти геометричні фігури між собою.				
Може розрізняти та охарактеризувати геометричні фігури.				

Додаток Г

Описова оцінка досягнень польського учня

Описова оцінка з освітніх занять в першому класі

Для першого класу встановлюється три рівні піврічної і річної описової оцінки з освітніх дисциплін (zajęć edukacyjnych):

1. Високий рівень;
2. Задовільний рівень;
3. Низький рівень.

Описуючи вміння учня, вчитель вибирає описи з окремих дисциплін (*typów edukacji*), добирає відповідний рівень і конструює характеристику дитини, узгоджуючи освіту полоністичну, математичну, природознавчу, пластично-технічно-музичу і рухову (*edukację polonistyczną, matematyczną, środowiskową, plastyczno – techniczno – muzyczną i ruchową*.)

Знання і вміння – освітні заняття. (zajęcia edukacyjne)

1. **Високий рівень.**

Edukacja polonistyczna:

Освіта полоністична:

Учень/учениця володіє широким словниковим запасом. Висловлюється на задану тему самостійно, використовуючи послідовність складних речень. Знає і застосовує на практиці вивчені частини мови і орфографічні правила. Читає плавно, виразно, беручи до уваги темп і паузи. Розуміє прочитаний текст. Пише, зберігаючи відповідні форму, пропорцію і сполучення літер у словосполученнях. На слух і по пам'яті пише без помилок.

Edukacja matematyczna:

Освіта математична:

Орієнтується в просторі. Розпізнає і називає геометричні фігури. Вільно додає і віднімає в межах тридцяти. Вільно множить і ділить в межах тридцяти. Самостійно складає умови завдань до заданої математичної формули і розв'язує їх. Здобуті знання застосовує на практиці.

Edukacja środowiskowa:

Природознавча освіта:

Володіє об'ємними знаннями про суспільно-природне середовище. Виявляє інтерес до пізнання природи. Самостійно спостерігає природні явища. Розуміє зв'язок явищ у природі. Творчо застосовує здобуті знання. Знає назви пір року і назви місяців.

Edukacja artystyczna:

Художня освіта:

Музична: Охоче співає, танцює та імпровізує під музику. Має хороший музичний слух і почуття ритму. Може заспівати кілька пісень з репертуару.

Пластично-технічна:

Вправний у ручній роботі. У своїх роботах використовує різні засоби вираження. Цікаво розв'язує пластично-технічні проблеми. Використовує багату кольорову гаму. Роботи багаті на деталі.

Рухова: Вправний у русі. Охоче тренується на спортивних заняттях. Дотримується правил безпеки і гігієни під час занять.

Задовільний рівень.

Edukacja polonistyczna:

Освіта полоністична:

Учень/учениця має достатній словниковий запас. Висловлюється на задану тему самостійно, інколи з допомогою вчителя. Знає і застосовує на практиці вивчені частини мови і орфографічні правила. Читає вільно і виразно опрацьований текст. Розуміє сенс прочитаного. Пише, зберігаючи правильний зміст, пропорції і сполучення літер. Під час писання на слух і по пам'яті часом робить помилки. Переписує правильно.

Edukacja matematyczna:

Математична освіта:

Орієнтується в просторі. Розпізнає і називає геометричні фігури. Порівнює числа у межах ста. Оперує числами в межах двадцяти без використання допоміжних засобів. Розуміє суть ділення і множення. Вправно ділить і множить в межах тридцяти. Самостійно розв'язує прості текстові задачі, з допомогою вчителя – складні.

Edukacja środowiskowa:

Природознавча освіта:

Володіє загальними знаннями про суспільно-природне середовище. Цікавиться світом природи. Охоче його пізнає. Розуміє зміни, які відбуваються у природі залежно від пори року. Знає назви пір року і назви місяців. Здобуті знання застосовує на практиці.

Edukacja artystyczna:

Художня освіта:

Музична: Охоче співає, танцює та імпровізує під музику. Може заспівати вибрані пісні з репертуару.

Пластично-технічна: Вправний в ручній роботі. Роботи виконує старанно і докладно.

Використовує багату кольорову гаму. Завжди доводить роботу до завершення. Роботи багаті на деталі.

Рухова: Вправний у русі. Охоче бере участь в рухливих іграх. Дотримується правил безпеки і гігієни під час занять.

Низький рівень.***Edukacja polonistyczna:******Полоністична освіта:***

Учень володіє малим словниковим запасом. Неохоче висловлюється на задану тему, використовуючи окремі словосполучення і прості речення. Плує частини мови. Знає правила орфографії, але не застосовує їх на практиці. Читає по складах. Пише, не дотримуючись належного розміру літер, має проблеми з утриманням письма в межах рядків. Під час письма по пам'яті та на слух робить численні помилки.

Edukacja matematyczna:***Математична освіта:***

Має проблеми з орієнтацією в просторі. Розпізнає в оточенні геометричні фігури. Знає цифри і може їх записати і порівняти. Оперує числами в межах двадцяти з допомогою наочних засобів. Не знає таблиці множення в межах тридцяти. Прості текстові завдання розв'язує з допомогою вчителя.

Edukacja środowiskowa:***Освіта природознавча:***

Володіє фрагментарними знаннями про навколишнє середовище. Знає, як можна пізнавати найближче середовище. Спостерігає тільки найвагоміші зміни, які відбуваються в природі. Знання рідко застосовує на практиці.

Edukacja artystyczna:***Художня освіта:***

Музична: Співає неохоче. Може проілюструвати пісню рухом. Не знає пісень з репертуару.

Пластично-технічна: Має слабку вправність у ручній роботі. Завдання пластично-технічні виконує не надто охоче, використовуючи прості техніки. Використовує малу гаму кольорів. Малюнки схематичні, бідні на деталі. Часто не виконує завдання до кінця.

Рухова: Не надто охоче бере участь в рухливих іграх і розвагах. Виконує вправи за зразком. Під час занять не дотримується правил безпеки. Своєю поведінкою створює загрозу для інших.

Додаток Д

Звіт про успішність дитини в США

1st grade report card (term 1) printed on October 31, 2013 for:
 Ellen [redacted] Student ID: [redacted]

West EC
 District of Columbia Public Schools

Tel (202) 576-6226 | www.dcps.dc.gov/DCPS/ West | Principal: Andria Caruthers

1st grade report card (term 1) printed on October 31, 2013 for:
 Ellen [redacted] Student ID: [redacted]

Parent or guardian of Ellen [redacted]
 Washington, DC [redacted] Homeroom Teacher: [redacted]

Ellen's attendance: [redacted] Days unexcused: 3 Total days absent: 4 Tardy: 2 Total number of absences: 2

Abences without a valid excuse and parental approval.

Your student has excellent attendance! Keep it up, Ellen! This message varies according to your child's attendance.

Ellen's grades: [redacted] Progress Marks Key

Exceeds expectations for this grade level: Student takes initiative to exceed the standard consistently; produces excellent work, applying skills/concepts correctly; shows creativity and insight.

Advanced Meets expectations for this grade level: Student produces work that meets the standard frequently; produces work of high quality, applies skills/concepts correctly.

Proficient Approaches expectations for this grade level: Student shows a basic working knowledge of skills/concepts; produces satisfactory work; usually applies skills/concepts correctly.

Basic Is performing significantly below basic: Student does not show basic working knowledge of skills/concepts; seldom produces work of satisfactory quality.

Below basic

Term progress marks

READING WRITING & LANGUAGE SPEAKING AND LISTENING MATH SOCIAL STUDIES SCIENCE MUSIC ART HEALTH & PHYSICAL EDUCATION WORLD LANGUAGES

Teacher comment (Term 1):

1st grade report card (term 1) printed on October 31, 2013 for:
 Ellen [redacted] Student ID: [redacted]

Standard has yet to be introduced. Missing marks now appear as "NM" instead of a blank space. Gray boxes indicate that the skill is not scheduled to be taught during that term.

ENGLISH LANGUAGE ARTS

Standard	Term 1	Term 2	Term 3	Term 4
Read and understand grade-level texts, including prose, poetry and informational texts. Ask and answer questions about key details in a text.	NM	NM	NM	NM
Retell stories, including key details, and demonstrate understanding of the central message.	NM	NM	NM	NM
Identify the main subject of an informational text and retell key details.	NM	NM	NM	NM
Identify the reasons an author gives to support points in a text.	NM	NM	NM	NM
Compare and contrast the adventures and experiences of characters in stories.	NM	NM	NM	NM
Understand the organization of print and its basic features.	NM	NM	NM	NM
Understand spoken words, syllables and sounds.	NM	NM	NM	NM
"Sound out" and use rules to decode unknown words.	NM	NM	NM	NM
Read accurately and fluently.	NM	NM	NM	NM
Write an opinion piece that states and justifies own opinion about a book.	NM	NM	NM	NM
Write an informational piece about a topic, with relevant facts and a closing.	NM	NM	NM	NM
Write about two or more events in the correct order, including some details. Use sequence words like "then" and "next". Close the text. Participate in group research and writing projects.	NM	NM	NM	NM
Write and speak using standard English grammar.	NM	NM	NM	NM
Use standard English spelling, punctuation and capitalization when writing.	NM	NM	NM	NM
Collaborate to discuss grade-level topics and texts with peers and adults in large and small group settings.	NM	NM	NM	NM
Describe people, places, things and events with relevant details. Express ideas and feelings clearly.	NM	NM	NM	NM
Uses visuals, such as drawings, to clarify ideas, thoughts and feelings.	NM	NM	NM	NM
Use complete sentences when appropriate to task and situation.	NM	NM	NM	NM
Operations and Algebraic Thinking	NM	NM	NM	NM
Write and solve problems involving adding and subtracting numbers up to 20.	NM	NM	NM	NM
Understand addition and subtraction as relationships e.g. if 8+3=11 then 3+8=11	NM	NM	NM	NM
Add and subtract within 20.	NM	NM	NM	NM
Add and subtract within 20.	NM	NM	NM	NM
Use addition and subtraction (e.g. 5+7=3).	NM	NM	NM	NM

Number and Operations in Base Ten
 Count to 120 in the right order starting at any number.
 Separate two-digit numbers into tens and ones.
 Compare two-digit numbers using symbols for "greater than" (>), "less than" (<) and "equal to" (=).
 Meritarily first "ten less" or "ten more" than a number between 11 and 19, without having to count. On paper, do the same with multiples of ten.

Measurement and Data
 Order three objects by length. Describe the length of objects using a whole number e.g. this crayon is the length of three paper clips.

SOCIAL STUDIES
 Use maps and globes to locate places. Label and plan map routes, and use N, S, E and W as directions.
 Compare and contrast the lives of early civilizations (Mayan, Inca and Aztec).
 Understand the location, culture, religion and scientific advances of each society.
 Understand U.S. symbols, traditions and traditions, including national songs and holidays and the Pledge of Allegiance. Recognize the current U.S. President and his role. Understand voting and elections.

Simple, less technical language describing what your child is learning at school.

1st grade report card (term 1) printed on October 31, 2013 for:
 Ellen [redacted] Student ID: [redacted]

SCIENCE

Standard	Term 1	Term 2	Term 3	Term 4
Demonstrate several motor skills and movement patterns necessary for a variety of physical activities.	NM	NM	NM	NM
Apply mental and social strategies, ideas, and principles to learn and perform physical activity.	NM	NM	NM	NM
Know how to promote health and prevent disease.	NM	NM	NM	NM
Know how to choose high-quality health information, products and services.	NM	NM	NM	NM
Show skill in making decisions and setting goals that will enhance health.	NM	NM	NM	NM

MUSIC

Standard	Term 1	Term 2	Term 3	Term 4
Listen to, analyze, and evaluate music.	NM	NM	NM	NM
Alone and with others, sing and perform on instruments a single of styles of music.	NM	NM	NM	NM
Improvise, arrange and compose music.	NM	NM	NM	NM
Read and write music.	NM	NM	NM	NM
Connect music to other subject areas, including through history and culture.	NM	NM	NM	NM

WORLD LANGUAGES

Standard	Term 1	Term 2	Term 3	Term 4
Speak or use gestures to answer questions in this language.	NM	NM	NM	NM
Read and understand familiar words and phrases about own environment.	NM	NM	NM	NM
Listen and understand the main message of songs, poems and stories.	NM	NM	NM	NM
Understand traditions and cultural perspectives of native speakers.	NM	NM	NM	NM

ART

Standard	Term 1	Term 2	Term 3	Term 4
Create meaningful artwork using principles of art and design.	NM	NM	NM	NM
Describe how principles of art and design are used in artwork.	NM	NM	NM	NM
Form opinions on own and others' artwork.	NM	NM	NM	NM
Link art to other subjects studied in school.	NM	NM	NM	NM
Understand the global presence of art and its cultural and historical importance.	NM	NM	NM	NM

HEALTH & PHYSICAL EDUCATION

Standard	Term 1	Term 2	Term 3	Term 4
Determine level of physical fitness and use strategies to improve health through an active lifestyle.	NM	NM	NM	NM

1st grade report card (term 1) printed on October 31, 2013 for:
 Ellen [redacted] Student ID: [redacted]

Student Reading Level. Text Reading and Comprehension (TRC) is an assessment that helps teachers and families understand a student's current reading level. The goal at the beginning of the year for 1st graders is a level C and the goal for the end of year is level I. Your child is currently reading at level B. Level B is a Kindergarten grade reading level. You should work closely with the teacher to ensure your child makes progress. This reading list is tailored to your child's needs.

Below is a list of books to read with or to your child. You can find these at a DC Public Library. For more help learning how to choose books at your child's current reading level, don't hesitate to reach out to your child's teacher. Visit www.DClibrary.org/node/22 for a list of our favorite grade-level books.

TRC Level	Title	Author
Level B (Read Alone)	Look, Look, Look	Hoban, Tara
Level B (Read Alone)	Mommy, Where are You?	Ziefert & Bloor
Level B (Read Alone)	Runaway Monkey	Brewer, J. & Brown, L.
Level B (Read Alone)	St. Carl	Fordham, Margery
Level B (Read Alone)	Two Points	Kennedy, J. & Eaton, A.
Level C (Read with your child)	I Went Walking	Williams, Sue
Level C (Read with your child)	Joshua James Likes Trucks	Petrie, Catherine
Level C (Read with your child)	Swing, Swing, Swing	Tuchman, G.

Support Services (checked where applicable. Additional comments from support staff are attached.)

Resource	Less	1st	2nd	3rd	4th
Reading					
Mathematics					
Special Education					
Bilingual/ESL					

Older students will have up to two years of DC CAS data appear on this page in the first report card of the year.

Let us know you received this report:
 Please review Ellen's report card and ask your student to hand this slip to Jane Doe.

SIGN AND RETURN
 First term 1st grade report card reviewed by parent or guardian of Ellen [redacted] at West EC.

I request a parent/teacher conference with _____
 Please call me at this number ( ) _____
 Other feedback: _____

Please tear off this section of the report card and send your feedback to your child's homeroom teacher.

X _____ Date _____

There's more on the next page...

PS. Is this report helpful to you? How could we improve it?

Leave your feedback here: DCPS.dc.gov/DCPS/StudentReportCards

Додаток Е

ФОРМУЛЯР САМООЦІНЮВАННЯ ДЛЯ УЧНІВ 4-Х КЛАСІВ (Фінляндія)

Розкажіть про завдання і ситуації, з якими ви добре впоралися в школі. Оцініть свою поведінку. Позначте на шкалі місце, де ви перебуваєте:

Мені це вдається і я тренуюся:

- *Я дотримуюся спільних правил*
- *Моя поведінка підтримує спокій у школі*
- *Я поводжуся і розмовляю з іншими дружньо*

Оцініть свою роботу. Позначте на шкалі місце, де ви перебуваєте:

Мені це вдається і я тренуюся:

- *Я слухаю вказівки і можу їх виконувати*
- *Я зосереджений/-а, коли працюю*
- *Я працюю разом з іншими*
- *Я дбаю про свої завдання та речі*

Оцініть свою роботу з різних предметів. Позначте на шкалі місце, де ви перебуваєте:

Мені це вдається і я тренуюся:

- ***Фінська мова та література:***
- *Я швидко читаю текст*
- *Я читаю різні тексти*
- *Я розумію текст, який читаю,*
- *Я пишу різні тексти*
- *Я пишу швидко і зрозуміло*
- *Я знаю основи граматики*
- *Я беру участь в інтерактивних вправах*
- *Я можу розповісти про свої думки і переживання*
- ***Математика:***
- *Я знаю основні математичні дії*
- *Я рахую усно*
- *Я вирішую прикладні завдання*
- *Я вирішую завдання з вирішення проблем*

Напишіть кілька речень у розділі “Ми разом домовилися про таку мету...”.

Напишіть про свої успіхи, які ваші сильні сторони в різних шкільних предметах, які речі є складними для вас, і яка допомога вам з ними потрібна

Підпис учня

Підпис батьків

Додаток Ж

Опитувальник для вчителів

1. Позначте, будь ласка свою вікову категорію.

до 30 років

від 31 до 40 років

від 41 до 50 років

від 51 до 60 років

старше 60 років

2. Позначте, будь ласка, свою кваліфікацію

Вчитель-спеціаліст

Вчитель II кваліфікаційної категорії

Вчитель I кваліфікаційної категорії

Вчитель вищої кваліфікаційної категорії

Вчитель-методист

3. Як часто Ви використовуєте перераховані прийоми оцінювання у власній практиці? Обведіть обраний варіант.

Надання рекомендацій щодо подальшого навчання	часто	інколи	ніколи
Аналіз результатів навчання	часто	інколи	ніколи
Самоперевірка учнів	часто	інколи	ніколи
Взаємна перевірка учнів	часто	інколи	ніколи
Виконання вправ біля дошки	часто	інколи	ніколи
Розв'язування задач	часто	інколи	ніколи
Усне опитування	часто	інколи	ніколи
Ессе, твір	часто	інколи	ніколи
Письмове комбіноване опитування з різними варіантами вибору	часто	інколи	ніколи
Письмове опитування з відкритими запитаннями	часто	інколи	ніколи
Тестування	часто	інколи	ніколи

4. Випишіть з вищеперерахованих прийомів оцінювання ті, які Ви використовуєте найчастіше.

---

5. Як часто задаєте Ви домашні завдання учням? Обведіть обраний варіант для кожного класу.

1-й клас	часто	інколи	ніколи
2-й клас	часто	інколи	ніколи
3-й клас	часто	інколи	ніколи
4-й клас	часто	інколи	ніколи

6. Як часто Ви використовуєте перераховані прийоми оцінювання домашньої самостійної роботи учнів у власній практиці? Обведіть обраний варіант.

Підготовка презентацій, виступів	часто	інколи	ніколи
Виконання творчого проекту чи експерименту	часто	інколи	ніколи
Написання реферату	часто	інколи	ніколи
Написання твору, есе	часто	інколи	ніколи
Вивчення напам'ять віршованих чи прозових творів, правил тощо	часто	інколи	ніколи
Виконання вправ / задач з інших джерел, крім підручника	часто	інколи	ніколи
Повторення пройденого на уроці за іншими джерелами, крім підручника	часто	інколи	ніколи
Повторення за підручником пройденого на уроці	часто	інколи	ніколи
Попереднє ознайомлення з матеріалом за самостійно знайденими джерелами	часто	інколи	ніколи
Попереднє ознайомлення з матеріалом за рекомендованими джерелами	часто	інколи	ніколи
Попереднє ознайомлення з матеріалом наступного уроку за підручником	часто	інколи	ніколи

7. Чи пропонуєте Ви учням здійснювати самооцінку і перехресне оцінювання інших учнів? Чому?

Додаток 3

Алгоритм роботи з розвитку в учнів 1-го класу навичок самооцінки

1. Позначаємо свій настрій.

На початку навчального року на перших уроках наші першокласники емоційно оцінюють минулий урок (навчальний день). На полях у зошиті діти позначають свій настрій, реакцію на урок («задоволений», «було важко» і т. п.) У вигляді символів, наприклад, усміхнених або сумних смайликів.

2. Вчимося порівнювати мету і результат.

Через 2-4 тижні після початку навчального року пропонуємо дітям оцінити зміст виконаної письмової роботи. При цьому діти вчаться порівнювати поставлену мету і отриманий результат. У діалозі з учнями використовуємо наступні питання: «Яке було завдання?», «Хто може сказати, що потрібно було зробити?», «Подивіться на свою роботу - згодні, що завдання виконано?». На даному етапі діти вчаться дотримуватися двох перших пунктів алгоритму самооцінки.

3. Встановлюємо порядок оцінки своєї роботи.

На другому місяці навчального року пропонуємо учням відповісти на питання третього і четвертого пунктів алгоритму («правильно або з помилкою?», «Сам або з чиеюсь допомогою?»).

4. Вчимося визнавати свої помилки.

Діти навчаються визнавати свої помилки. Учневі пропонується оцінити виконання завдання, в якому у нього є незначні помилки.

5. Вчимося визнавати свою невдачу.

Комусь із дітей, ми пропонуємо оцінити себе в ситуації, коли він не впорався із завданням.

6. Використовуємо вміння самооцінки.

Коли все (або майже все) учні кілька разів оцінили свою роботу в класі, ми не промовляємо всі питання алгоритму самооцінки, а пропонуємо учням самим задавати собі ці питання і відповідати на них. Коли у всіх учнів уміння

працювати за алгоритмом самооцінювання сформувалося, цей алгоритм згортається. Якщо самооцінка об'єктивна, то робота на уроці триває далі, а якщо думка вчителя відрізняється від думки учня (завищив або занижив свою оцінку), то необхідно знову звернутися до алгоритму та узгодити позиції.

Алгоритм самооцінювання (запитання, на які відповідає учень)

1. Що потрібно було зробити в цьому завданні (задачі)? Яка була мета, що потрібно було отримати в результаті?
2. Вдалося отримати результат? Знайдено рішення, відповідь?
3. Виконав повністю вірно або з незначною помилкою (який, у чому)?
4. Впорався повністю самостійно або з чієюсь допомогою (хто допомагав, у чому)?
5. З 2-го класу, після навчання дітей використанню таблиці вимог, до цього алгоритму може бути доданий новий крок. Яке вміння відпрацьовували при виконанні даного завдання?
6. Починаючи з 3-го класу, після введення правила рівнів успішності до цього алгоритму можуть додаватися нові кроки для оцінювання учнем своїх успіхів і визначення своєї відмітки в балах. Який був рівень завдання?
  - Такі завдання ми розв'язували вже багато раз, знадобилися тільки давно отримані знання? (середній рівень.)
  - У цьому завданні ми зіткнулися з незвичайною ситуацією (або нам потрібні колишні знання в новій ситуації, або нам потрібні нові тільки зараз одержувані знання)? (достатній рівень.)
  - Такі завдання ми ніколи не вчилися розв'язувати або ж використовувалися правила і факти, які ми на уроках не вивчали? (високий рівень.)
7. Визнач рівень успішності, на якому ти розв'язав задачу.
8. Виходячи з продемонстрованого рівня успішності, визнач відмітку, яку ти собі поставиш.

Додаток К

Алгоритм сепаратного оцінювання під час поточного усного контролю на уроці

- 1) Даємо завдання, коментуємо його суть, при цьому акцентуємо увагу учнів на те, що якщо завдання буде виконано повністю, то за нього можна буде поставити відмітку.
- 2) Після виконання завдання вчитель в діалозі з учнем розв'язує, яку оцінку поставити.
- 3) Виставлення відмітки залежить від того, який варіант використання технології обраний - мінімально необхідний або повний набір правил. При мінімально необхідному наборі правил, якщо учень заробив за урок одну відмітку, то вчитель виставляє її в офіційний журнал. Якщо за один урок учень відповідав кілька разів і заробив кілька відміток, то можна виставити всі відмітки (якщо є згода адміністрації школи): одну на поточне число, а інші на найближчі пройдені уроки з цієї ж теми (як правило, ці ситуації виникають нечасто); можна виставити одну відмітку - кращу з зароблених; можна виставити одну усереднену оцінку, якщо вчитель готовий її враховувати і не будуть ущемлені права учня.

При повному наборі правил ті відмітки, які учень заробив на уроці і бажає, щоб вони були виставлені, виставляються в таблицю вимог - в робочий журнал вчителя і в щоденник школяра. В офіційному журналі ці відмітки відображаються в залежності від обраного в школі варіанти використання таблиць вимог.

Алгоритм сепаратного оцінювання для письмових робіт тематичного та підсумкового контролю

- 1) На початку уроку, перед тим як дати саму письмову роботу (перевірочну, контрольну), нагадуємо про те, що учням необхідно виконати всі завдання роботи, оскільки кожне з них буде оцінюватися окремо і демонструє різні вміння.
- 2) Перед перевіркою письмової роботи вчителю необхідно дістати таблицю вимог з даного предмета і співвіднести кожне завдання письмової роботи з конкретним предметним умінням з цієї таблиці (проставити назви умінь).
- 3) При перевірці поряд з кожним завданням (на полях роботи) вчитель виставляє свою відмітку.
- 4) Перевіривши кожне завдання, вчитель тут же переносить відмітку за нього в таблицю вимог (робочий журнал вчителя) в графу того предметного вміння, яке було основним для виконання даного завдання.
- 5) Перенесення відміток за письмову (контрольну, перевірочну) роботу в офіційний журнал залежить від того, який варіант використання журналу обраний. Можна виставити одну усереднену оцінку за всю письмову роботу. Це зручно з точки зору контролю діяльності вчителя з боку різних перевіряючих, але, на жаль, з точки зору контролю навчальних успіхів учня не інформативне. Можна передбачити окремі графи у журналі за різні види діяльності і виставити всі отримані відмітки.

Додаток Л

Порядок законного оформлення права вчителя на використання таблиці вимог

- 1) Учитель приймає рішення про максимально повному використанні в своїй роботі таблиць вимог, зі зміною заповнення офіційного журналу. На це він повинен отримати згоду адміністрації школи.
- 2) З ініціативи вчителя і адміністрації на педагогічній раді школи документально (письмово) фіксується рішення про те, що вчитель (такий-то) в класах (таких-то) використовує технологію формувального оцінювання.
- 3) Відповідно до даної технології в офіційний журнал класу виставляються тільки підсумкові оцінки. Поточні відмітки виставляються в таблиці вимог - в робочий журнал вчителя.
- 4) Дане рішення педагогічної ради школи разом з описом технології оцінювання (робочим журналом вчителя) має бути поданий до відповідного управління освітою (департамент) і отримати письмове твердження даних матеріалів, так само як стверджується навчальний план освітньої установи. (Закон «Про освіту».)

ДОДАТОК М

Алгоритми реалізації права учня на відмову від оцінювання та на перездачу

1. Порядок тематичного та поурочного планування для організації тематичного та підсумкового контролю

- Розділити курс навчального року на великі блоки - навчальні модулі, приблизно відповідні числу чвертей.
- Кожен такий модуль буде завершуватися повторювально-узагальнюючим уроком і уроком контролю.
- Всередині модуля потрібно запланувати кілька перевірочних робіт в 1-2 завдання на етапі актуалізації звичайного уроку. Перевірочна робота повинна завершувати невеликий зв'язний навчальний фрагмент - тему, що вивчається протягом 2-3 навчальних тижнів.
- Бажано після завершення модуля виділити ще один урок перездач, коли ті, кому це потрібно, будуть перездавати завдання перевірочних робіт.

2. Порядок проведення тематичного контролю в межах навчального модуля

- Після вивчення зв'язного фрагмента модуля (глави, маленької теми) оголошуємо учням, що на наступному уроці буде перевірочна робота - 1-2 завдання на (таке-то) вміння по (таким-то) досліджуваним знань (фактів, понять і т.п.).
- На початку уроку (на етапі актуалізації) 2-3 хвилини спільно на дошці виконуємо завдання, аналогічне тому, яке буде на перевірочній роботі на необхідному рівні.
- На 3-4 хвилини кожен учень отримує картку з варіантом завдання. Завдання запропоновано виконати або на необхідному рівні (як вчили), або на програмному рівні (з елементами нестандартності). Завдання необхідного рівня учні можуть робити за аналогією з тим, що записано і розв'язано на дошці.
- Кожному учневі виставляється відмітка в таблиці вимог в кружечку. Ці оцінки не можна перездати відразу ж (щоб не збільшувати різко навантаження вчителя). Щоб змінити результат, учневі потрібно підготуватися і в наступній контрольній роботі виконати аналогічне завдання на більш високому рівні.
- По завершенні навчального модуля проводиться урок повторення - підготовка до контрольної роботи. На цьому повторювально-узагальнюючому уроці вчителю потрібно запропонувати учням в якості тренування ті форми завдань, які будуть на контрольній роботі, але тільки іншого змісту, щоб завдання для тренування і завдання контрольної роботи не збігалися. Це можна робити на необхідному рівні (програмний рівень перестане бути нестандартним, якщо заздалегідь давати його дітям).
- Потім протягом всього уроку-контролю учні пишуть контрольну роботу (без опори на рішення на дошці, в зошиті і т.д.).
- Після перевірки всім учням виставляються оцінки за кожне завдання в графу відповідного вміння. Якщо з даного вміння в таблиці вимог вже стоїть позначка, отримана на перевірочній роботі, можливі випадки:
  - а) коли завдання в контрольній роботі виконано краще, ніж до цього в перевірочних, тоді позначки за перевірочні стираються і ставиться одна - за завдання контрольної роботи;
  - б) коли завдання в контрольній роботі виконано так само або гірше, ніж до цього в перевірочних, тоді позначки за перевірочну зберігаються і до них додається відмітка за завдання за підсумками контрольної роботи.

3. Порядок дій при прийнятті рішення про перездачі контрольної роботи

- Заздалегідь обумовити з учнями порядок реалізації їх права на перездачу контрольної роботи: коли і як це може зробити вчитель.
- На уроці після контрольної роботи вчитель роздає учням їх роботи з відмітками.
- Учитель коротко розбирає типові помилки, не називаючи тих учнів, які їх допустили.
- Учні переглядають свої роботи. Можуть аргументовано заперечити виставлену вчителем позначку (див. Правило самооцінки). Осмислюють, що саме у них вийшло не так (якщо були помилки).
- Учитель нагадує: «Хто не був присутній, не впорався або неповністю впорався з яким! Або завданням (гурток без позначки) - повинні їх перездати!». Учитель запитує: «Кого не влаштовує рівень, який ви продемонстрували в даній роботі, хто хоче скористатися правом перездачі?». Кожен учень приймає рішення - буде він перездавати якесь завдання (завдання) з контрольної роботи чи ні. Учитель оголошує або нагадує прийняті терміни і порядок перездачі.

4. Можливі терміни перескладання контрольної роботи

- На наступних уроках виділяється певний етап уроку, коли більшість класу розв'язує завдання максимального рівня за новою темою, а ті, кому необхідно, перездають те, що їм потрібно.
- У кінці чверті виділяється цілий урок, коли частина учнів буде перездавати необхідні їм завдання контрольних робіт, а інша частина учнів - розв'язувати цікаві завдання максимального рівня, бажано в ігровій формі (наприклад, у вигляді гри «Що? Де? Коли?»).
- Після уроків, якщо у вчителя є час і можливість.

5. Порядок проведення перездачі

- 1) Учитель обговорює з учнями термін перездачі (один або кілька - за вибором і можливостям вчителя). Рекомендується призначати цей термін протягом тижня після проведення контрольної роботи, щоб не відбувалося нашарування одного матеріалу на інший (виняток - у разі хвороби учня або вчителя).
- 2) Учні, які розв'язали, що будуть перездавати які! То завдання, повинні підготуватися до цього: виконати завдання на відповідні вміння (з робочого зошита, перевірочних та т.п.). Якщо вчитель вважатиме за необхідне, він може перевірити ці роботи.
- 3) У визначений термін учень приходить на перездачу зі своєю контрольною роботою і показує вчителю ту задачу, яку хоче перескласти.
- 4) Учитель дає учневі той же тип завдання (на той же вміння), але з іншого варіанта (контрольні роботи з робочого зошита).
- 5) Якщо учень розв'язує завдання краще, ніж на контрольній роботі, то стара позначка з таблиці вимог замінюється новою. Якщо поліпшити результат поки не вдається, то зберігається колишня відмітка. Після закінчення терміну перездачі може залишитися «0».
- 6) Якщо учень не прийшов в обумовлений термін перездачі або не готовий і не зміг скористатися своїм правом, то рекомендується (якщо немає особливих обставин, наприклад, хвороба учня) жорстко дотримуватися загальної умови - зберігати отриману раніше відмітку. Тільки в цьому випадку учень зрозуміє, що наявне у нього право накладає відповідальність за його використання. В іншому випадку, особливо в класах основної школи, у деяких учнів може сформуватися уявлення, що «можна перездавати до нескінченності», «до контрольних можна не готуватися» і т.д.